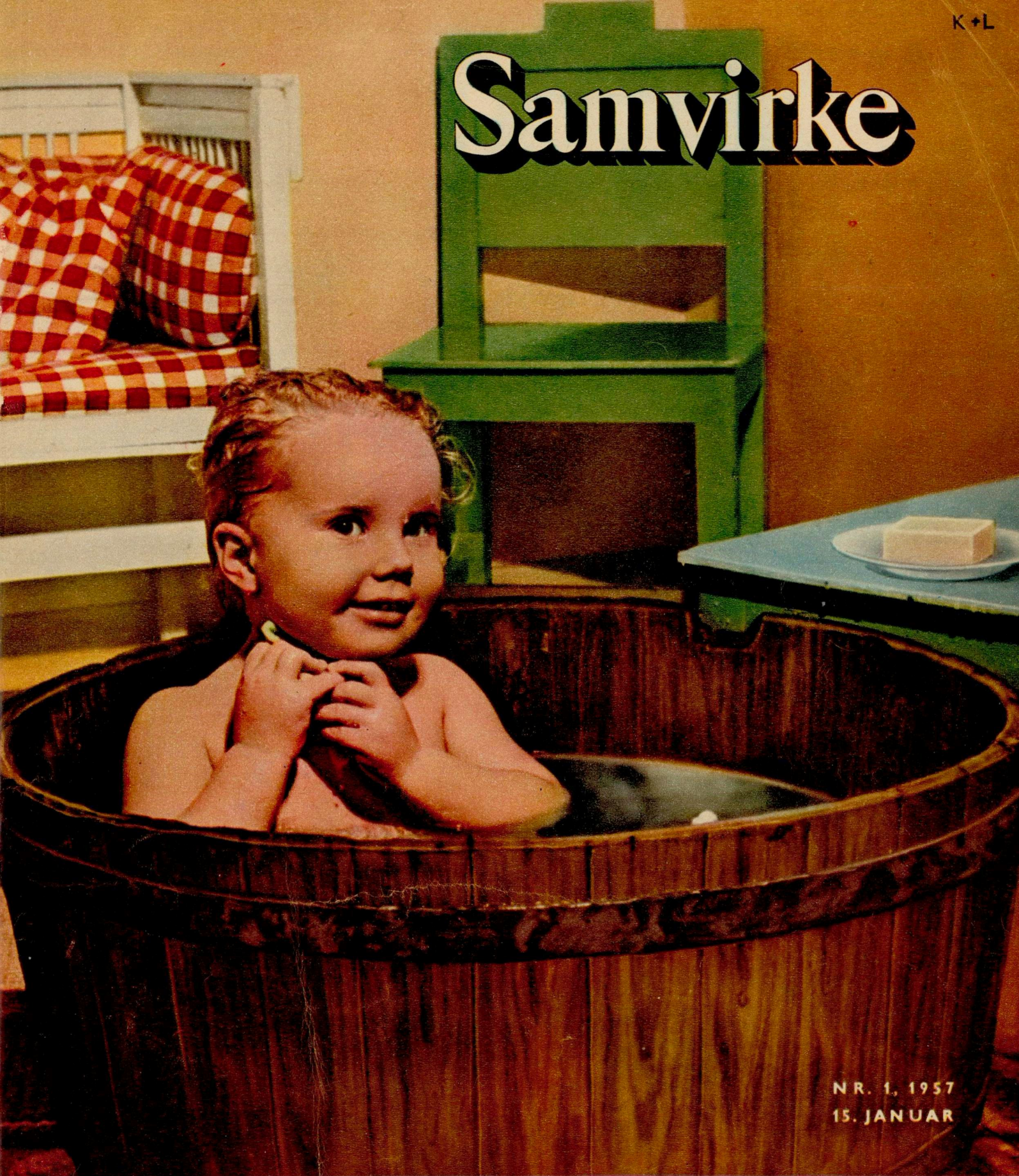

Samvirke

NR. 1, 1957
15. JANUAR

*Sukcesser
i filmens
barndom*

1524 børn
konkurrerer om
negerpiger

*Teater
- men lige ud
af livet*

Ungdom med
penge mellem
hænderne

Pengene i Danmarkshistorien

Der ligger en lang og ofte dramatisk historie bag den to-krone, som både *De* og de fleste andre danskere har i pungen eller i bukselommen i dette øjeblik.

Møntens alder rækker nemlig betydelig længere tilbage gennem århundrederne, end årstallet for to-kronens prægning lader formode. Blot har en to-krones pålydende i tidens løb været udtrykt i mange andre værdimålere – lige fra ravperler og pilespidser til vadmel og skarlagen. Penge har været et bytemiddel, lige

siden Svend Tveskæg lod mester Godwin slå de første danske mønter.

Fra bronzealdermanden til vore dage har pengene spillet en dominerende rolle i Danmarkshistorien, og i de kommende numre af Samvirke fremdrager vi derfor en række eksempler på, hvorledes overflod eller mangel på penge har indvirket på danske kongers og stormænds gøren og laden.

Pengene i Danmarkshistorien er et broget og interessant emne, et nærmere studium værd.

ANDELSBANKEN

LANDET RUNDT

Selvbetjeningsbutikkerne har undergået en betydelig udvikling siden Hovedstadens Brugsforening for syv år siden åbnede sin og landets første butik af den art. Sidste nyhed er, at hele butikken indrettes i eet plan. HB har netop åbnet sin 50. selvbetjeningsbutik i København, og her har man både kolonial, viktualie, kød og bageri-afdelinger samlet i samme etage. Bag butikken kører lastbilerne ned i en slags grube, hvorfra varerne kan læsses direkte ind på lageret, uden at man nogetsteds behøver at benytte sig af trapper eller elevatorer.

„Tikrone-møllen“. Forpagter Helle Petersen, Stenstrup, har ved tvangsauktion købt Egeskov mølle på Sydlyn, „Tikrone-møllen“, og overdraget den til Kværndrup hjemstavnssforening. Med bistand af Nationalmuseet restaureres møllen nu for penge, der er indsamlet af egnens befolkning.

Nybyggerkoloni på heden. For ca. 3 år siden overtog militæret i Borris ved Skjern landsbyen Debelmose og tilstødende arealer. Omkring 60 husmænd måtte vige pladsen. Som erstatning tog man fat på opførelsen af Danmarks største nybyggerkoloni på den tidligere hede syd for Tarm. Nu er de første 28 husmandshjem rejst, og resten følger til sommer. Ved opdyrkningen er anvendt en ny fremgangsmåde med chokbehandling af jorden ved tilførsel af store mængder kunstgødning. Resultatet har været godt.

Skarnkasse i julegave. Sognerådet i Lillerød vedtog kort før jul dagrenovation fra 1. januar. Det betød, at ca. 400 grundejere skulle anskaffe skarnkasser. Mange børn fik derfor den idé at skillinge sammen til en skarnkasse til farmand i stedet for mere traditionelle gaver.

Gøjernes gård bevares. Den gamle adelsgård, Gøjernes gård, flyttes nu til Den gamle by i Århus. Flytningen koster 20.000 kr., hvoraf Næstved byråd har skænket 5000.

Morsom legekammerat. Den 12-årige Sessa Larsen, Nakskov, fik den 1. september en 8 cm lang harekilling i forkommen tilstand. Siden har pigen flasket den op, og den er så tam og kælen som en hundehvalp, følger Sessa overalt og opholder sig mest i stuen. Det er Sessa's morsomste legekammerat. Skønt „Nipper“, som haren er døbt, nu er stor, vil den stadig have sin flaske.

Fest med forhindringer. En kreds af kolleger ville fejre læge Mord, Ranum, for 25 års gerning. Middagen var lige begyndt, da lægen fra Overlade blev kaldt til fødsel. Kort efter blev læge Sørensen, Løgstør, kaldt ud i samme anledning. Inden desserten måtte jubilaren selv afsted for at modtage en ny verdensborger. Festen var forbi, da lægerne kom tilbage.

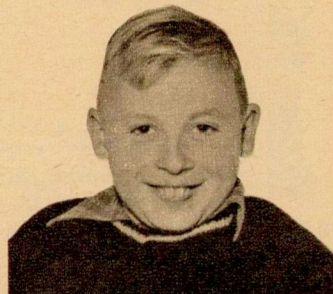

Sejrede trods dødsdom. Hesten „Marly“ var sendt til Kolding eksportmarked og skulle sælges til slagting. Ridelærer Jobs. Petersen, Kolding, kom forbi, så hesten og mente, der var muligheder i den. Han købte den og trænede den op. Kort efter red fru Aase Poulsen „Marly“ til sejr i trekvartblodsklassen ved Kolding rideklubs Hubertusjagt.

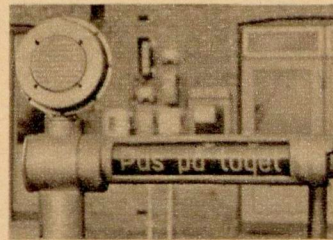
Den nye kalender har allerede været i brug et par uger. Blade er revet af, men alligevel er der så mange tilbage, at man med ærefrygt ser på blokken – den er stadig så stor, at den er symbolet på det nye år. Hvad gemmer dens blade dog? Følelserne over for en ny kalender afhænger af dens brugers alder. For de yngste er alt spænding: Hvad skal jeg opleve i alle de dejlige, kommende dage? For den unge er den nye kalender en udfordring til evner og arbejde: Hvor meget kan jeg klare af det, jeg stilles over for? Men de ældre, der har årenes erfaring, tager hvert år med større og større forsigtighed på den nye kalender. De dage, der er gået, har sikkert været bedre, end de, der vil komme.

Et svendestykke. Syerskø, frk. Herdis Troelsen, Nr. Snede, har på teknisk skole i Horsens som svendestykke syet sin egen brudekjole. Hun fik 10 point – det højest opnåelige.

Pligttopfyldende. 11-årige Ole i Nakskov vågnede en morgen og skulle i skole. Ingen var hjemme, og ved en fejltagelse var yderdøren i huset låst. Han knuste en rude og skar sig, løb op på 1. sal og sprang ud gennem et vindue. Fra nærmeste telefon ringede han efter Falck. Forskåret kom han på sygehuset i stedet for i skole.

Færdselsrobotten, der advarer. Hjulby station på Fyn fjernstyres nu fra Odense. Sporovergangen er sikret ved en robot, den første af sin art herhjemme. Når toget nærmer sig fra en af siderne sluttet en kontakt, der sætter robotten i gang, så den i gul lysskrift advarer med ordene: „Pas på toget!“, og højtaleren gentager med høj røst: „Gå ikke over, der kommer tog!“

NYTÅRSØNSKER

Af

FDBs FORMAND
PROFESSOR

P. NYBOE ANDERSEN

UNDER EN rolig og fredelig udvikling i verden er det naturligt, at man samler sine nytårsønsker om de nære ting: lykke og sundhed i familien, fremgang og glæde i arbejdet. Men er der ufred i verden, går tankerne lige så naturligt først udad mod de store problemer, simpelthen fordi vi alle føler, at af deres løsning afhænger både vort familieliv og vort arbejds fremgang.

I et par år har den tilsyneladende afspænding i den internationale politik gjort det muligt for os at tale om vore egne anliggender uden altfor mange forbehold. Men ved nytåret 1957 er vi atter tilbage i den tilstand, som i altfor mange år har været den rådende. Vore sind er grebet af uro og ængstelse, ja, i de kritiske dage i november var det svært for mange at frigøre sig for en virkelig krigsfrygt.

Vort første ønske til det nye år bliver derfor, at det må bringe en ny afspænding i verdenspolitikken, således at de første svære skridt kan blive taget til at genoprette en smule af den tillid mellem nationerne, som led så skæbnesvanger skade i efteråret 1956. Men dette ønske er uløseligt forbundet med spørgsmålet om respekt for menneskers rettigheder til personlig frihed og national selvstændighed. Trædes disse rettigheder brutalt under føde, som vi har set det ske i

Ungarn, savnes den mest nødvendige forudsætning for tillidens genoprettelse. Man kan ikke samarbejde tillidsfuldt med magthavere, som ikke selv regerer i kraft af tillid, men alene ved terror, vold og forræderi.

Som altid er de økonomiske forhold afhængige af den politiske udvikling. Krisen omkring Suez-kanalen har skabt alvorlige vanskeligheder for forsyningen med olie og benzin og har gennem højere fragtrater bragt det internationale prisniveau til at stige også over en bredere front. Og den forøgede købelyst, som gjorde sig gældende på mange vareområder under den spændte situation i årets sidste måneder, må også underbygge tendenserne til prisstigning.

FOR DANMARK betyder dette, at bytteforholdet i vor udenrigsomsætning forringes. Vi skal indføre råvarer, brændsel og meget andet fra udlandet og må regne med prisstigninger for væsentlige dele af denne import. Derimod er det mindre sandsynligt, at vor udførsel af landbrugsvarer og færdige industriprodukter påvirkedes synderligt i prisforhøjende retning.

Denne forværring af forholdet mellem priserne på de indførte og de udførte varer må vanskeliggøre vort betalingsforhold overfor udlandet. I modsat retning virker dog dels, at der er mindre mængder af benzin og olie end normalt at betale for, dels at de højere fragtrater øger skibsfartens indtjening. Det er svært at forudsige, hvad virkningen alt i alt vil blive på vor valutabeholdning, men det er ikke sandsynligt, at vi slipper gennem vinteren og foråret uden nedgang.

Desuden vil de udefra kommende prisstigninger puste nyt liv i inflationen. Medens det

danske prisniveau i 1955 steg med 6 pct, har opgangen i 1956 „kun“ været godt 4 pct, og for nogle måneder siden var der begrundet håb om fortsat afsvækkelse af prisstigningstendenserne. Som det i øjeblikket tegner sig, må dette håb ændres til det mere beskedne nytårsønske, at 1957 ikke må bringe os mere inflation end de nærmest foregående år gennemsnitligt har gjort, således at Suez-konflikten ikke fører til lignende voldsomme virkninger på vort prisniveau som dem, der fulgte i Korea-krigens kølvand for seks år siden.

Her skal ikke tales om mulighederne for at øve indflydelse på prisudvikling og valutastilling gennem den økonomiske politik. Det må være nok at fremsætte det nytårsønske, at sådanne muligheder ikke forspildes som følge af den omstændighed, at der senest til september skal finde valg sted til folketinget.

DERIMOD kan der være grund til at sige lidt om brugsforeningsbevægelsens stilling og opgaver på den skitserede baggrund.

Der vil så stærkt som nogen sinde være brug for at gøre konkurrencen effektiv såvel i fabrikation og engrosomsætning som ved varenes endelige fordeling til forbrugerne, og der vil være behov for et sagligt oplysningsarbejde, der gør forbrugerne mere pris- og kvalitetsbevidste. Der vil derfor netop være brug for den indsats, som brugsforeningerne og fællesforeningen har til opgave at yde.

Spørgsmålet er, om vi er godt nok rustede til at løse opgaven? Fremskridt i denne henseende er ubestrideligt sket i 1956. Gamle butikker er moderniseret og nye er bygget – ikke helt få i bykvar-

terer og enkelte i landsogne, hvor der ikke hidtil har været en brugs. Bevægelsen i retning af kontant betaling har bredt sig – omend langsomt. Samtidig med, at der føres en sundere lagerpolitik på de gamle vareområder, er der tendens til at tage nye felter op såsom grønt og viktualier.

Denne tilpasning til nye omsætningsformer kan ske uden ændringer i de enkelte foreningers opbygning og selvstændighed bortset fra steder, hvor lokale forhold gør en sammenslutning af to eller flere foreninger til en nødvendig betingelse for et fremstød overfor nye kredse. Men tilpasningen kan ikke ske uden et samarbejde indenfor bevægelsen som helhed. Det er derfor godt, at det ved udgangen af 1956 kan siges, at dette samarbejde er blevet styrket i det forløbne år.

Som et første eksempel herpå skal jeg nævne, at Brugsforeningernes Låne- og Garantifond, der oprettedes i 1955, har begyndt sin virksomhed. Der er ydet lån eller garanti for lån til ialt 18 foreninger, heraf 9 land- og 9 byforeninger. Lånene er ydet til om- eller nybygninger i gamle foreninger, til oprettelse af to helt nye landforeninger og til etablering af fem afdelinger i nye bykvarterer.

Endnu har kun godt 300 brugsforeninger sluttet sig til denne ordning ved at tegne sig som garanter i fonden. De hidtidige erfaringer tyder på, at der snart vil blive brug for større tilslutning, for at fonden fremover skal kunne løse sin opgave i det omfang, der er brug for dens bistand. Et af mine ønsker for 1957 skal være, at denne tilslutning vil fremkomme.

TO ANDRE eksempler på samarbejdet indenfor brugsforeningsbevægelsen skal nævnes, selvom det her drejer sig om vedtagne beslutninger, der endnu ikke er ført ud i livet. Det ene gælder planen om at oprette en ny centralafdeling i Vordingborg i stedet for de nuværende afdelinger i Slagelse og Nykøbing F. Der var i denne sag i høj grad brug for, at de foreninger, der ligger nærmest de nuværende afdelinger, ville vise forståelse af den foreslåede ændrings betydning set fra et helhedssynspunkt. Det er kun naturligt, at man har fremhævet de ulemper, som man fra lokale synspunkter har ment

at finde i de forelagte nye planer, men det er glædeligt, at de allerfleste af de brugsforeningsfolk, som har udtalt sig i spørgsmålet, samtidig har tilføjet, at de meget vel kunne forstå det videre perspektiv i sagen, og at de loyalt ville bøje sig for den trufne afgørelse.

Endelig er der spørgsmålet om oprettelse af et nyt selskab til at drive omsætning indenfor manufakturområdet. Også denne sag er foreløbig blevet mødt med velvilje i brugsforeningskredse, og det skal være mit sidste nytårsønske, at denne velvilje også vil omsætte sig i vilje til at

gå ind som andelshavere, således at selskabet kan blive stiftet med så bred en tilslutning som muligt.

Med håbet om, at det nye år må bringe en fortsat styrkelse af sammenholdet indenfor brugsforeningsbevægelsen, ønsker jeg alle et glædeligt nytår 1957.

udnyttelse – for at nævne nogle enkelte eksempler, og forbrugerne bør i hvert fald advares om deres tilstedeværelse, så de selv kan drage konsekvenserne.

Frem for alt er det bladets opgave at sprede kendskabet til andelsbevægelsen, dens indhold, dens struktur, dens anvendelsesformer samt dens resultater. Vi skal forsvare dens interesser overfor urimelige angreb. Lidt kritik kan også være på sin plads.

Og det er vigtigt, at læserne lærer at begribe andelstankens sammenhæng med samfundslivets store problemer, at de helt ud forstår dens holdning til begreber som fred og frihed, ansvar og retfærdighed, selvstændighedsfølelse og menneske-respekt.

Den nye teknik vil gøre det lettere for bladet at fremme dette program, dels som følge af den større ydeevne, bladet opnår, dels også fordi læserne forhåbentlig vil føle sig tiltalt af det nye udstyr og påskønne det så meget mere.

MEN MAN bør gøre sig to ting klart: at større aktualitet end hidtil ikke kan opnås ved hjælp af den nye tryksteknik, og at det stadig vil være vanskeligt at gøre alle læsere tilpas på den begrænsede plads, som står til bladets rådighed i de to månedlige numre.

I sammenligning med dagbladene er Samvirkes fremstillingsproces ikke hurtig. Omtale af aktuelle møder og begivenheder, herunder de meget omtalte husmoderdage og lignende arrangementer, vil først kunne fremkomme i Samvirke så lang tid efter afholdelsen, at bladet for fremtiden helt vil afholde sig fra at bringe egentligt referatstof. Aktualitet kan heldigvis opnås på anden måde. Man kan give et billede af tiden uden nødvendigvis at skulle give et billede af døgnen.

Naturligvis vil Samvirke gøre sit bedste for at leve op til sit program, men synes læserne, at der altfor tit er altfor lidt af, hvad der netop interesserer dem hver for sig, så husk på, at der er så mange, som skal tilfredsstilles – andre hvis interesser er lige så berettiget – og at det måske ville være ganske sundt og tolerant at sætte sig ind i, hvad retning netop „de andres“ interesser går.

I NYE KLÆDER

OPMÆRKSOMME læsere har ikke kunnet undgå at konstatere, at Samvirkes julenummer havde forandret sig. Indholdet var på linie med tidligere års julelæsning, men der var sket en ændring i bladets ydre, en ansigtsløftning.

Forandringen fortsætter i dette årets første nummer og vil blive stedsevarende. Hvad er der da sket? Bladet har gjort springet til en ny tryksteknik: *dybtrykket*, og vil for fremtiden blive trykt i en af landets største trykkevirksomheder, Gutenberghus, hvis imponerende opbud af tekniske hjælpemidler samtidig står til bladets rådighed.

Selve fremstillingsprocessen beskrives andet sted i bladet og er spændende for enhver, som gerne vil vide, hvorfor blade, man omgås daglig, ser netop sådan eller sådan ud.

Fordelene, som opnås ved overgangen til dybtryk, er følgende tre:

❑ Det redaktionelle stof får bedre plads. Papiret kan udnyttes bedre, fordi der kan trykkes med meget lille margin, og illustrationerne kan placeres helt ud til kanten.

❑ Trykqualiteten er øget, hvad bl. a. fremgår af, at papiret synes bedre, skønt det er ganske som tidligere. Farverne er klarere og stærkere, billedgengivelsen mere præcis, så illustrationerne kommer bedre til deres ret end før.

❑ Endelig rummer dybtrykket en serie tekniske raffinementer, som tillader, at man kan trylle med tekst og billeder i de mest overraskende – og ofte pladsudnyttende – kombinationsformer.

Alt skal tjene til at servere bladets stof i den mest tiltrækkende anretning. Maden smager altid bedst, når den præsenteres sig smukt. Spørgsmålet er så, om man synes, kosten er den rigtige.

Herom er det læsernes opgave at dømme. For at hjælpe læserne at klargøre sig dette problem, bør lejligheden benyttes til at fremsætte et par bemærkninger om bladets program.

FØRST hvad det ikke skal være. Det skal ikke være et nyt skud på den kulørte presses juletræ. Der er blade nok til at dække behovet for tegneserier, præmiekonkurrencer, damebrevkasser, sladder-rubrikker, magasin-noveller og fortsatte sheik- og lægeromaner. Dermed være ikke sagt, at vi fornægter det lette stof. Underholdende bidrag i form af noveller, artikler og opgaver vil stadig kunne findes i Samvirke.

Men hvad redaktionen nok så meget vil lægge vægt på, er at belyse vor tidsalders tekniske og økonomiske reformer og forandringer, de sociale og politiske strømninger eller andre typiske tegn i samfundslivet.

Herunder må det menneskelige ikke blive glemt for teknik, systemer og mekanisering. Hvordan det enkelte menneske lever, dets oplevelser, erfaringer, interesser og livsholdning er emner, som har krav på plads, når de har bud at bringe andre.

En anden emnekreds i nær forbindelse hermed: Hvad skal man gøre af fritiden? bliver mere og mere påtrængende, efterhånden som levestandard og

arbejdsbyrde bliver henholdsvis større og mindre. Når forhåbentlig snart knaldertgalskaben har lagt sig, og de unge mennesker skal finde på noget at udfylde fritiden med – ud over idrætten – er der utallige former for hobbydyrkelse, som det vil være naturligt for bladet at opmuntre til.

Naturligvis er det af pladshensyn begrænset, hvor udførligt en sådan orientering kan blive, men ofte kræves blot lidt inspiration til at opmuntre til en fritidsindsats, som tillader helt at give sig selv og helt at være sig selv.

Samvirke skal også give sine læsere en håndsrækning til at finde rundt i samfundslivets labyrinter, som vi gjorde det fornylig med vort forenklede skema over folkeforsikringsordningens udformning.

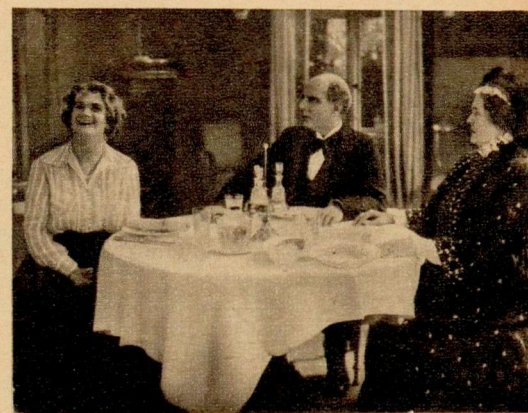
FORBRUGEROPLYSNING er en anden vigtig opgave, nær beslægtet med brugsforeningsbevægelsens idé og formål. Det drejer sig ikke blot om en orientering i varepriser og varekvaliteter, men også at fortælle om nye produkter og metoder, som kan gøre livet lettere. Redskabers og varers rigtige udnyttelse har også sin betydning, vi ser det i øjeblikket, hvor det f. eks. gælder at økonomisere mest muligt med den kostbare olie.

Og endelig består forbrugeroplysning måske mindre i at indskærpe, hvad man skal gøre, end hvad man ikke skal gøre. Der er mange smugveje i kampen om forbrugernes gunst og pengepung: vildledende reklame, „skæve“ pakninger, monopol-

DANSK FILMS GRUNDLÆGGER, Ole Olsen, producerede film i hundredvis. Mange blev verdenssuccesser, andre faldt, herimellem **HAMLET** fra 1910. Den indforskrevne tyske skuespiller Neuss skulle indspille Hamletrollen og 9 andre store hovedroller på ganske kort tid. Fiaskoens årsag var dog, at Ole Olsen beskar filmen til 16 minutter. Det var mere end Shakespeare og **HAMLET** kunne tåle. Fiaskoen lærte Ole Olsen, at dansk films fremtid lå i rigtige handlingsfilm, og med denne idé sikrede han dansk films store barndom.

FRA FILMENS FØRSTE DAGE har danske skuespillere været trofaste tjenere for den nye muse. Storm Petersen var sammen med Jean Hersholt blandt de allerførste filmskuespillere. I 1910 kom det første kuld af teaternavne, bl. a. Adam og Johannes Poulsen, Oda og Martinus Nielsen, Clara Pontoppidan, Poul Reumert. Mange film – som **MADAME X** herover – foregik i de „højere kredse“. I plydsalonen ses t.v. Oda Nielsen. Nr. 3 fra højre er Otto Jacobsen, en af dansk provinsteaters store skikkelser.

I FILMENS BARNDOM varede en forestilling ganske få minutter. Derfor var det en sensation i 1910, at filmen om **ROBINSON** (t.v.) spillede i hele syv minutter. Dyrene lånte man i Zoo. Den store produktion af handlingsfilm gav forfatterne gode fortjenstmuligheder, således fik Sophus Michaelis 50.000 kroner for sin andel i manuskriptet til **HIMMELSKIBET** (herover). Filmen havde

Gunnar Tolnæs, Psilanders afløser som filmens store elsker, i hovedrollen. Han ses midt i billedet, t.v. Nicolaj Neiiendam i en af de øvrige roller. Bodil Ipsen, der stadig er en af dansk teaterkunsts største, forgyldte i sin og filmens ungdom mange danske film med sit talent. I filmatiseringen af Carl Gandrups **LAVINEN RULLER** ses hun sammen med Carl Lauritzen og Jonna Neiiendam.

HUSKER DE - ?

En af de førende stjerner i dansk films spæde barndom, Clara Pontoppidan, indspiller for tiden sin måske største filmrolle som moderen i Knud Sønderbys skuespil **EN KVINDE ER OVERFLØDIG**. Flere andre skuespillere fra filmens barndom er stadig i forreste linie. De ses i rækken til højre sammen med nogle af fortidens store filmskuespillere, hvis minde stadig lever. Kan De huske filmene?

Vald. Psilander
i *Giffpilen*

Clara Pontoppidan
i *Troen, der frelser*

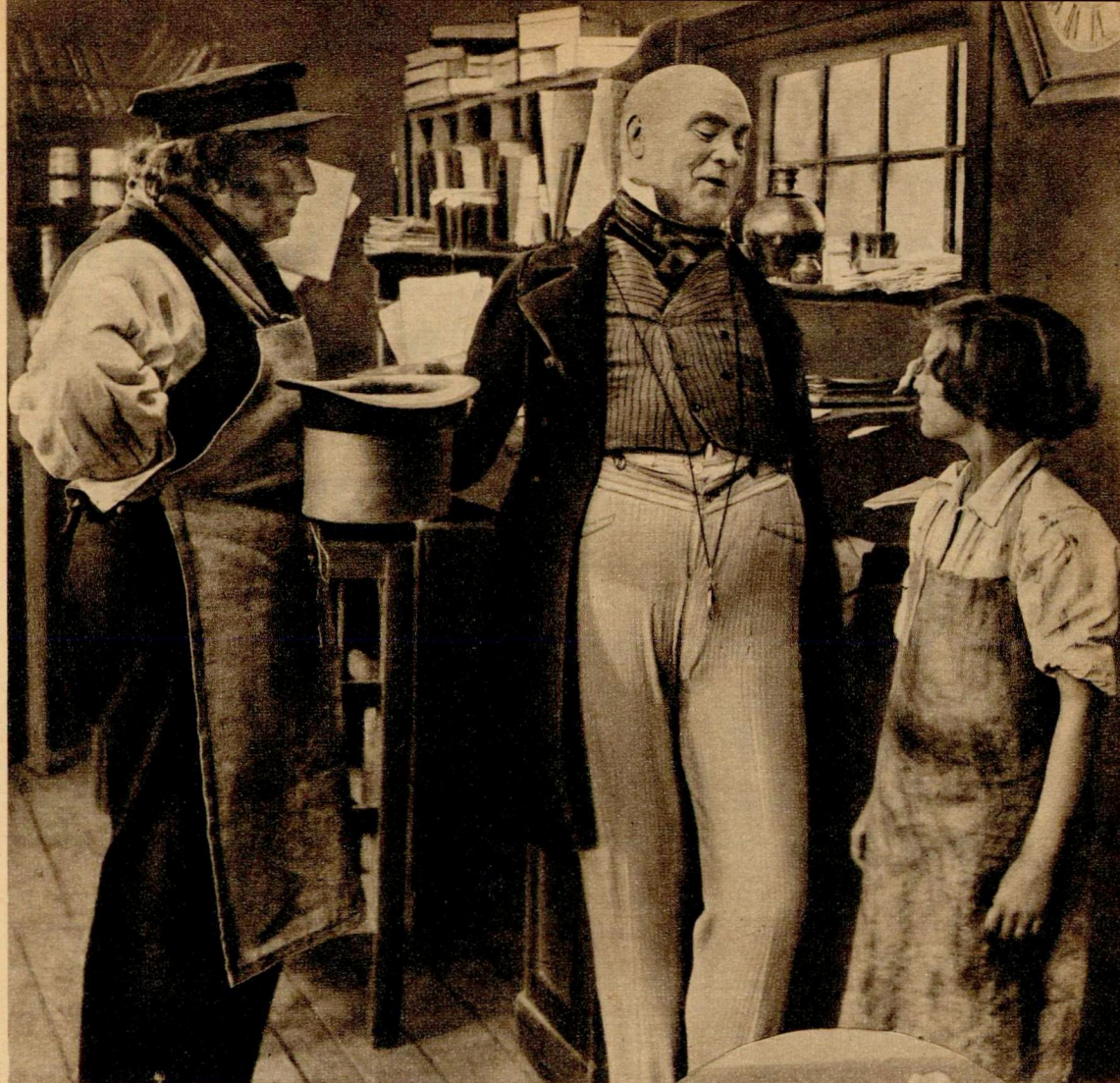

Poul Reumert
i *Den sorte kansler*

DANSK FILMS store BARNDOM

Længe før Hollywood blev et begreb, var dansk film en industri med hele verden som marked. I anledning af Nordisk Films nyligt fejrede 50 års jubilæum bringer vi fra denne epoke en række billeder, samlet af Arnold Hending.

FA DANSKE filmskuespillere har fået verdensberømmelse. Psilander oplevede den i kraft af sine 85 danske film, mens Asta Nielsen erobrede verden gennem tysk film. Herunder ses hun i en af sine få danske film.

DANSK FILMS EVENTYR begyndte med LØVEJAGTEN PÅ ELLEORE (t.h.) i Roskilde fjord, filmet i 1907 med Viggo Larsen, den første danske filmstjerne, i rollen som jægeren, der skyder den gamle cirkusløve. Eventyret var forbi omkring 1920, da verdensmarkedet ikke kunne genobres af dansk film, end ikke med Dickens-filmene, hvor Frederik Jensen (herover) var en

storslået Mr. Micawber i DAVID COPPERFIELD. Tonefilmen gav fra 1930 nyt liv i de gamle atelierer i Valby mose, flere af dem er fra storhedsdagene, nu tilpasset tidens teknik, men de gemmer minder, som intet filmproducerende land har magen til.

Olaf Fønss og Ebba Thomsen
i Verdens undergang

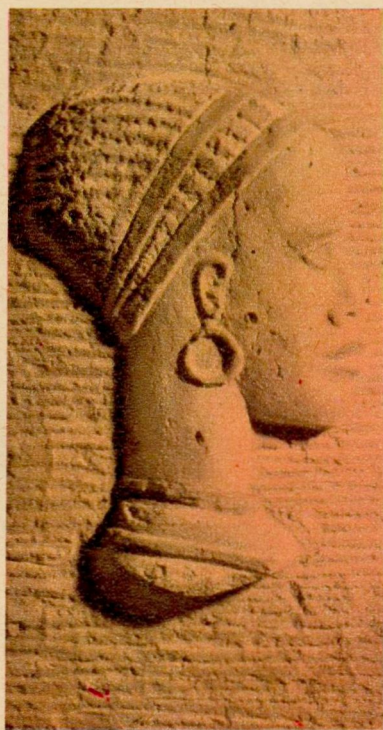
Johs. Meyer
i Livets storme

Adam Poulsen, Carl Lauritzen og Betty Nansen
i Af elskovs nåde

Forbilledet for opgaven, nemlig kaffe-
posen med Sikker Hansens smukke
motiv ses herover. Herunder en
skulptur udført i en gul mursten af
Jens Bjerg. Øverst til højre på siden
et træskærerarbejde af den 13-årige
Juneau Christensen. Kortsstingsbro-
deriet er af Gurli Christensen, mens
stof- og papirklippet nederst til højre
er af den ni-årige Bodil Hansen.

1524 NEGERPIGER TIL PARADE PÅ VESTERBRO

DET HEDDER i verset fra *Den store Bastian*, at
„på Vesterbro en neger gik . . .“

En rigtig kedelig og regnfuld decemberdag
dukkede ikke een men hele 1524 negre – rettere
negerinder – op på Vesterbro. I Hovedstadens
Brugsforenings møbelbutik blev nemlig et helt
udstillingsvindue fyldt med alle de indsendte ar-
bejder i en konkurrence for foreningens med-

lemmers børn. Konkurrencen
gik ud på at gengive cirkel-
pigen fra kaffeplakaten eller
fra kaffeposen, tegnet, udskå-
ret, modelleret – ja, i det hele
taget gengivet i hvilket som-
helst materiale, som deltager-
ne ønskede at anvende. Der
blev ikke kaldt forgæves på
de kunstneriske lyster hos
den yngste generation. Den
overdådighed af arbejder,
som kom ind, vidner om en
enestående fantasi og alsidig-
hed hos børnene! Her har de
virkelig fået frihed til at bol-
tre sig i deres egne indfald.

Der har været tegnet, løv-
savet, broderet og hæklet, ja

– og bagt! – så man forbavses og
forundres over opfindsomheden.
Og man forbavses også over den
sikkerhed, hvormed de unge kon-
kurrencedeltagere behandlede ma-
terialerne. Se blot relieffet nederst
på siden, udført i – en gul mur-
sten.

De tegnede, malede og farvelagte
bidrag var naturligvis i flertal og
hidrørte fra drenge og piger i skøn
blanding. Men talrige piger havde
løst opgaven ved mange forskellige
former for håndarbejder. Her på
siderne vises to eksempler, men det
smukkeste håndarbejde lader sig
ikke gengive, det var en dug med
seks servietter. Dugen kan passende
bruges til et gilde på en af de
hønningkage-negerpiger, som også
fandtes blandt de indsendte konkur-
rencearbejder, og hvis man har brug
for kagetallerkener, så var der ad-
skillige negerpige-tallerkener blandt
udstillingsgenstandene.

Cirkelpige-dukker fandtes også,
et lille andelsselskab havde været
igang, og dets tre medlemmer

havde forfærdiget hver sin dukke: en blå, en rød og en hvid.

Drengene var storleverandører af løvsavsarbejder. Flere havde udført overraskende fine stykker træskulpturer, se blot pigen her på siderne, hun er med indlagt kobber, men der var andre af samme slags i lige så høj kvalitet.

Man er efter en gennemgang af en sådan udstilling fuldt ud klar over, at fritidshjem, hobbyværksteder, sløjd- og håndgerningstimer i skolerne giver de unge en evne til at behandle materialer, som de ældre må misunde dem.

Cirkelpigen kunne også fremstilles som en dukke, hvad tre konkurrencedeltagere i fællesskab havde gjort. Vi foretrækker dog at vise Lene Gersting Larsens påklædningsdukke, der med personen og tøjet er lige til at klæbe op. Når der på er klippet fint ud, kan dukken klædes på med de to kjoler og bukserdragten. Til venstre en virkelig nydelig tegning af Aase Pedersen, nederst i højre er negerpigen benyttet som motiv på en pude, der er fremstillet i tæppevæveteknik af den elleveårige Loni Petersen. Endelig ses nederst til venstre cirkelpigen udført i ret ejendommelige materialer, nemlig røde bær, solsikkekerner, bog og bast. Et lille topersoners andelsselskab, bestående af Anette Bang Simonsen og Elsebet Spang Rasmussen, er mestre for arbejdet. Alle de på siderne gengivne arbejder er udført af københavnske børn.

TEATER

MØDESALEN er ved at være fuld. Klokken er 20, dørene lukkes. Midt i salen er der opstillet en primitiv scene. En mand og en kvinde kommer ind og begynder at spille komedie. Det er ikke skuespillere, men nogle af egnens beboere. Altså amatørteater?

Nej, det er noget nyere og mere spændende. Det er ektemporalteater.

Den forening, vi befinder os hos, har de sidste ti år kæmpet mod en voksende mødetræthed hos medlemmerne. Man har haft fortræffelige foredragsholdere, men de talte for halvtomme bænke, og når de

men:

lige ud af livet

forestiller et ægtepar. I løbet af få minutter er de inde i et forrygende skænderi. Det drejer sig om penge. Der er en sørgelig uorden i deres økonomi. De har flere afbetalingskontrakter, end de kan klare. Manden synes, konen kan klare sig med færre husholdningspenge. Og hun bebrejder ham hans tobaksforbrug.

Gennem flere akter tilspidises situationen. Manden opdager, at konen flere steder har købt på kredit. Konen forsværer sig med, at hun aldrig har en øre til sig selv. Ordet *skilsmisse* kommer flere gange på tale.

Så bliver konen pludselig alvorlig syg. Ægteparret får andet at tænke på. Da krisen er vel overstået, tegner de økonomiske problemer sig i et helt nyt perspektiv – uden at der dog angives en bestemt løsning. Problemet skal nemlig stå åbent for tilskuerne, når spillet er forbi. Hensigten med ektemporalteatret er at sætte diskussion igang.

Der er intet nyt eller opsigtsvækkende ved disse optrin, som har varet en halv times tid. Alligevel virker de stærkt på tilskuerne. Hvorfor? Fordi de omhandlede problemer er hentet lige ud af tilskuerens hverdag. Replikkerne er så dagligdags og ægte, at folk næsten glemmer, det er komedie. Da en ordstyrer bagefter giver bolden op til diskussion om kredittø, husholdningspenge, budget og regnskabsføring –

flokkes tilskuerne om talerstolen. Det lille teaterstykke har i den grad varmet dem op, at de absolut må give deres besyv med. Da diskussionen er godt i gang, kaster en tilstedeværende ekspert sig ud i den. Han sidder inde med vigtige tal og kendsgerninger, der sætter „kød“ på diskussionen og forhindrer, at den fortaber sig i ligegyldigheder.

Et nyt led i oplysningsarbejdet

Normalt ville aftenen være blevet indledt med, at eksperten havde holdt et foredrag, der næppe havde store chancer for at rive tilhørerne med, og diskussionen ville have indskrænket sig til et par forsigtige spørgsmål – de færreste lægfolk tør tage til genmæle mod en ekspert.

Forskellen er indlysende.

Man kan så spørge: Skal folk da virkelig lokkes til at deltage i oplysende møder? Er det hele noget værd, hvis de ikke kommer af egen lyst?

Sagen er desværre den, at oplysningen nu om stunder må konkurrere skarpt med forlystelsesbranchen. Hvis man overhovedet tror på folkeoplysning, må man være parat til at tage konkurrencen op med forlystelserne, så folk får lejlighed til at opdage, at det giver større tilfredshed at arbejde aktivt med sine tanker end passivt at lade sig underholde. Med ektemporalspillet har vi fået et middel til at fange og fastholde nutidens rastløse, adspredte mennesker.

Ordet ektemporal betyder uden forberedelse, improviseret.

Vil det sige, at ektemporalspillene bliver til på stedet? – at de medvirkende digter handlingen, mens de står på scenen?

Vi spørger forfatteren *Kaj Nielsen*. Det er ham, som har fundet på at bruge ektemporalspil som diskussionsoplæg. Fra ind- og udland er pædagoger og foreningsledere strømnet til *Kaj Nielsen* for at studere hans metoder. Det var også ham, der for nylig i Aarhus for et hundrede af andels-personaleforeningernes ledere viste, hvordan man sætter et ektemporalspil op.

– Jeg har eksperimenteret meget med disse spil, svarer *Kaj Nielsen*, og erfaringen viser, at man når de bedste resultater, når man gør et vist forarbejde. Deltagerne må først trænes noget op, så de får lidt begreb om, hvilke krav, scenen stiller. Det sker ved, at de gennemspiller forskellige småsituationer.

Mere realistisk end teaterstykket

– Selve ektemporalspillet udformes af deltagerne i fællesskab, men således, at kun hovedlinjerne i handlingen fastlægges. Inden for dette handlingsskema kan aktørerne frit udfolde sig.

Dog er det nødvendigt med en instruktør – en mand eller kvinde, der har et vist menneskekundskab og har sat sig ind i ektemporalteatres grundregler. Instruktøren

Hvordan spiller man ektemporalteater?

Spørgsmålet blev for kort tid siden belyst på et møde, FDB's oplysningsafdeling afholdt i Århus for medlemmer af andelspersonaleforeningerne. Man kan derfor vente, at denne „teaterform“ snart vil blive prøvet også på brugsforeningernes medlemsmøder. Læs her om ektemporalteatrets ide og anvendelse.

i Århus for medlemmer af andelspersonaleforeningerne. Man kan derfor vente, at denne „teaterform“ snart vil blive prøvet også på brugsforeningernes medlemsmøder. Læs her om ektemporalteatrets ide og anvendelse.

Som oplæg til en diskussion om samfundet og sædelighedsforbryderne opførtes for nogen tid siden et ektemporalspil, hvorfra man her ser „lokkeren“ i midten, der beder om hjælp hos to af sine venner.

tøren skal sørge for, at aktørerne holder sig til sagen, og indskærpe dem, at hver eneste replik skal være begrundet. Det er uhyre vigtigt, at alle deltagerne kender noget til det emne, som spillet skal behandle, og at det foregår i deres egen verden. Man skal så vidt muligt give aktørerne roller, som svarer til deres medfødte særpræg og temperament.

Når handlingen i korte træk er ridset op og rollerne fordelt, begynder prøverne. Der må kun prøves fire-fem gange. Hvis man „overprøver“, mister spillet sin friskhed og umiddelbarhed. Af samme grund bør stykket kun opføres een eller to gange.

Det har vist sig, at ganske almindelige mennesker opnår langt bedre resultater med et ektemporalspil end professionelle skuespillere eller trænede amatører, der er tilbøjelige til at falde ind i en bestemt spillefacon. Et vellykket ektemporalspil virker mere ægte og realistisk end det professionelt opførte teaterstykke, fordi aktørerne bevæger sig i deres naturlige miljø og taler deres eget sprog.

For aktørerne selv er det en stor oplevelse at arbejde med et ektemporalspil. De føler selv, at der sker en umådelig udvikling hos dem, både følelsesmæssigt og intellektuelt. De får opøvet deres koncentrationsevne og opnår gennem spillet en åndelig og legemlig frigørelse. Og de får helt nye forudsætninger for at vurdere „rigtigt“ teater.

Hvordan opstod ideen med at bruge ektemporalspillet som oplæg til diskussioner?

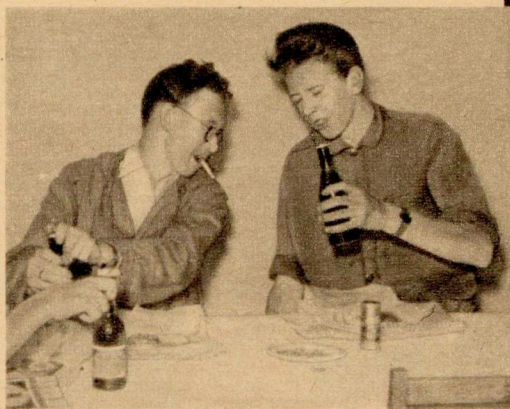
Kaj Nielsen fortæller, at den meldte sig af sig selv i vinteren 1950-51, mens han ledede en dramatisk studiekreds på psykopatanstalterne i Herstedvester. Som et led i undervisningen lod han de forvarede gennemspille små improviserede handlingsforløb, og han opdagede, at der skete noget forunderligt, når spillet foregik i deres eget miljø: de lukkede sig op og gav sig til at diskutere de omhandlede problemer med usædvanlig iver og åbenhed. Spil og virkelighed gled i den grad over i hinanden, at det ikke blev teater, men *liv*. Det gik op for Kaj Nielsen, at denne form for amatørteater rummede nye og rige muligheder.

Det første offentlige forsøg med ektemporalteatret blev gjort i Arbejdernes Oplysningsforbund i november 1952. Stykket hed *Tilbage til samfundet* og handlede om lovbyrdernes vanskeligheder ved at skabe sig en normal tilværelse, når de havde udstået deres straf. Spillet og den efterfølgende diskussion blev en kæmpesukces og efterfulgtes af andre.

Pressen slog den nye idé stort op, og siden er den taget i brug af en lang række foreninger og virksomheder.

Det er især menneskelige og sociale problemer, der egner sig for ektemporalteatret – eller diskussionsteatret, som det også kaldes – emner af almen interesse. Imidlertid er der et andet område, hvor ektemporalspillet finder anvendelse, nemlig inden for behandlingen af nerve- og sindlidelser. Men der kaldes det *psykodrama* og har en noget andet karakter.

Hensigten med psykodramaet er ligesom med ektemporalteatret at få folk til at lukke sig op. Men hvor ektemporalspillet beskæftiger sig med almene problemer, be-

Ektemporalspillet eksporteres. Til højre herover ses en østrigsk forfatter, som følger Kaj Nielsens instruktion af en mand og hustru i et ægteskabsdrama. Til venstre et glimt fra et ektemporalspil om de unge år. Nederst på siden et realistisk optrin i et ektemporalspil om vort tids bølgeoptøjer.

handler psykodramaet personlige problemer, det vil sige svære konflikter hos mennesker med neuroser eller egentlige sindslidelser. Og hvor ektemporalspillet kræver et vist forarbejde, fordrer psykodramaet en ren improvisation. Meningen er nemlig, at patienterne skal udlevere deres konflikter til nerve-lægen, så han bedre bliver i stand til at hjælpe dem.

Kaj Nielsen har engang oplevet, at et ektemporalspil fik karakter af psykodrama. Det var meget pinligt. En mand gik så voldsomt op i en ægteskabelig konflikt på scenen, at det blev klart for alle

i salen – ikke mindst for hans egen kone – at man her fik indblik i mandens private vanskeligheder, og det er naturligvis ikke meningen, at aktørerne skal udlevere sig selv offentligt. Instruktøren må med andre ord passe på, at ektemporalspillet ikke med eet udarter og slår over i psykodramaet.

Når denne fare tages i betragtning, kan man med stor fordel udnytte ektemporalspillet i folkeoplysningens og foreningslivets tjeneste.

Tove Smidth.

S-BUTIK Å FÆRØERNE

GAMLE HANDELSFORMER bevares længst på isolerede steder. Derfor var det noget af en sensation, da Havnar Køypssamtøka i Thorshavn – Færøernes første brugsforening – umiddelbart før jul åbnede en moderne selvbetjeningsbutik med kolonial, frugt og grønt, manufaktur, isenkram og gummistøvler – det sidste ikke at forglemme i dette fiskersamfund. Allerede da brugsforeningen for fire år siden begyndte, var det nu afløste butikslokale et stort fremskridt i forhold til de gamle handelsboder med deres gammeldags ophængning af varer under loftet. Derfor steg omsætningen i brugsforeningen på de fire år fra 250–500 kr. til 2–3000 kr. daglig. Tilslidst stod medlemmerne til tider i kø for at

komme ind i butikken, som kun rummede 12 mennesker ad gangen. En forandring måtte gøres, men turde man vove springet til noget så revolutionært som en selvbetjeningsbutik? Den begejstring, hvormed færingerne stormede butikken på dens første åbningsdag, viste, at al bekymring var overflødig. 30 medlemmer ad gangen kunne nu frit gå rundt og forsyne sig fra salgsbordene, og på en dag blev der solgt for 5000 kr.

Billederne viser Thorshavn brugsforening før og efter overgangen til selvbetjening, og det lille fotografi er foreningens hidtidige butikshus – som de fleste andre Færø-huse opført i træ og pynteligt malet.

vi fremhæver

MED GLÆDE

at de to store bybrugsforeninger i *Ålborg* og *Esbjerg* i deres sidste regnskabsår begge har haft en omsætningsfremskud på ca. en femtedel og nu omsætter for henholdsvis 12 og 10,5 mill. kr. årligt.

at en jysk brugsforening, nemlig *Balle Kirkeby* (Silkeborg), har nedskrevet og udrangeret varer, som sendtes til Ungarnshjælpen – måske et eksempel til efterfølgelse for flere foreninger.

at dividendeudbetalingen er gjort til en festdag i *Oksbøl* brugsforening, hvor man sidste forår afskaffede kreditten og derfor nylig kunne uddele 43.000 kr. kontant, svarende til 6 pct. af medlemmernes køb, mens man tidligere måtte modregne det meste af overskuddet i „bogen“. Bestyrelsesmedlemmerne var selv mødt

op i den udsmykkede butik for at uddele pengeposerne.

at FDB er blevet enig med Vordingborg byråd om købet af det 35000 m² store areal, hvorpå FDBs nye engrosafdeling skal rejses. Herfra skal som bekendt brugsforeningerne i Syd-, Midt- og Vestsjælland samt Lolland-Falster forsynes, og i første omgang skal der bygges for 5 mill. kr.

MED BEKLAGELSE

at planen for et fællesnordisk marked næppe vil blive ført ud i livet inden for de første to år. Ganske vist ventes planen færdig til sommer, men derefter skal den først forelægges en lang række erhvervsinstanser og rigsdagen i de enkelte lande. Det planlagte fællesmarked skal omfatte 75 pct. af Nordens samhandel – udenfor står landbrugsvarer, tekstiler, fodtøj, læder og forskellige færdigvarer af træ og metal. Der er lang vej igen.

at det ikke er lykkedes Monopoltilsynet ad mæglingens vej at stoppe den urimelige boykot, som landets radiatorfabrikker gennem længere tid har iværksat mod den kooperative virksomhed *A/S Bolind*, der handler med byggematerialer. For at sikre Bolinds ligestilling i konkurrencen har Monopoltilsynet derfor måttet gribe til at udstede pålæg til fabrikkerne om at levere til den blokerede virksomhed på sædvanlige grossistvilkår.

MED INTERESSE

at indførelsen af kontant betaling med stort flertal er vedtaget i *Vonsild*, *Hejls*, *Vejstrup* og *Gram* og *Omegns* brugsforening (under Kolding afdeling). *Vonsild* brugsforening har i løbet af sidste år moderniseret for ca. 145.000 kr., og kontantordningen medfører, at der frigøres kapitalmidler svarende til en trediedel af ombygningsudgifterne. Og-

så *Spandet* brugsforening ved *Esbjerg* har vedtaget kontantordning.

at studenterne i det store kollegium „*Solbakken*“ i København med FDBs bistand har oprettet deres egen moderne brugsforening, der skal sælge både kolonialvarer, mælk, brød og slagtervarer.

at formanden for chaufførernes fagforening, *Andreas Hansen*, har gjort sig til talsmand for en organisering af droskevæsenet på andelsbasis som den bedste vej ud af dette erhvervs mange problemer og indbyrdes stridigheder.

at *Det internationale Andelsforbund* har vedtaget en resolution, der i skarpe vendinger fordømmer Sovjets militære indgreb i det ungarske folks forhold og den sovjetiske vægring mod at give FN-observatører adgang til Ungarn. Samtidig udtrykkes tilfredshed over, at England, Frankrig, Israel og Ægypten har efterkommet FN's krav om standstill af krigshandlingerne i Ægypten.

VIL DE KØBE AKTIER på andelsbasis?

HIDTIL er de fleste småsparere vejet tilbage for at sætte deres penge i aktier, dels på grund af

RISIKOEN for, at aktierne skal miste deres værdi under dårlige tider, fallitter o. lign., dels på grund af

BESVÆRET med at finde frem til de „rigtige“ aktier, hvilket kræver solid indsigt, og endelig fordi mange aktier er

FOR DYRE til at kunne erhverves for den enkelte sparers beskedne midler.

En besnærende tanke er det, at sparerne kunne overvinde disse vanskeligheder ved at slutte sig sammen i et andelsselskab. Herved samles jo de spredte spareskillinger i en pulje, således at man ikke alene kan købe de „store“ aktier, som ligger uden for den enkeltes rækkevidde, men også kan købe mange aktier i mange forskellige selskaber – med tilsvarende mindre risiko for den enkelte.

Ved at træde i forbindelse med eksperter kan et sådant andelsselskab samtidig sikre sig sagkyndig hjælp ved udvælgelsen af de papirer, som skal købes for medlemmernes midler.

Og nu er den besnærende tanke ført ud i livet! En sparer-sammenslutning med det fine navn *Almindelig Investeringsforening* er stiftet med støtte af kendte folk fra by og land og begyndte sin virksomhed fra nytår. Enhver kan blive medlem mod erlæggelse af en femkroneseddél. Den nye forening sørger for at købe aktier for pengene, hvorefter medlemmerne kan sætte sig ned og vente på den årlige opgørelse fra foreningen over, hvor meget de ejer – afhængigt af kursudviklingen for de købte papirer.

For 2 kr. aktier

Hvorfor er nu denne forening oprettet? Først og fremmest for at værne sparernes kapital mod at blive mølædt af de fortsatte prisstigninger. I anden række kommer, at foreningen – hvis den vinder bred tilslutning – kan bidrage til at gøre aktier til hvermandseje i Danmark – på andelsbasis. Der er nemlig ingen begrænsninger, hverken opad eller nedad, i størrelsen af de indbetalinger, medlemmerne kan gøre, og det vil faktisk sige, at man f. eks. for en daler kan blive medejer af børsnoterede aktier, selv om de normalt ikke handles i poster under 4000 kr.

Afgørende for den nye forenings succes er selvsagt, om aktiekøb virkelig giver nogen effektiv beskyttelse mod pengenes

Mens inflationens saks klipper stadig dybere i sparepengenes værdi, har aktier vist sig mere modstandsdygtige. Det har nylig ført til start af en helt ny slags spareforening, som vil gøre den lille sparer til aktieejer på andelsbasis.

værdiforringelse. I en tidligere artikel om sparemidlernes beskyttelse (nr. 16, 1956) har *Samvirke* allerede fremhævet, at der i hvert fald ikke er tale om noget Columbusæg. I femåret 1949–53 var detail-

priserne således gennemsnitlig dobbelt så høje som i midten af trediverne, mens aktiernes kapitalværdi kun var steget med en fjerdedel. Foreningen garanterer da heller ikke på nogen måde, at medlemmerne opnår fuld dækning for møntforringelsens virkninger, men alle er enige om, at der i det mindste vil blive tale om en delvis værdisikring. Aktierne må nemlig i det lange løb stige med den faldende pengeværdi, fordi aktieselskaberne anbringer deres penge i realværdier, siger fhv. finansminister *Thorvald Kristensen* i sin anbefaling af foreningen.

Hvordan anbringes midlerne?

Meningen er at placere andelshavernes fællesformue med højst en fjerdedel i bankaktier og en fjerdedel i skibsaktier, mens resten sættes i handels- og industri-

selskaber. For at mindske risikoen skal investeringerne spredes over mange selskaber – mindst 25. De indkøbte aktier depoterer i ovennævnte hovedbank, som også modtager medlemmernes indbetalinger – herved opnås, at foreningen ikke beskattes, eftersom den hverken får selvstændig selskabsformue eller egne indtægter. Formuen tilhører direkte medlemmerne, og hvert nytår fordeles aktieudbytterne og den samlede vækst (eller tilbagegang) i aktiernes værdi på de enkelte medlemmers konti i forhold til spareindskuddene.

I overensstemmelse med andelsprincippet får hvert medlem indflydelse på foreningens ledelse, således at indskud under 5000 kr. giver een stemme og hver påbegyndte 5000 kr. derudover yderligere en stemme. Dog er der lagt loft over det antal stemmer, den enkelte kan få, idet indskud over 50.000 kr. ikke giver ret til flere stemmer. Udtræk af sparepenge kan kun ske med 6 måneders varsel til udbetaling ved årsskiftet af hensyn til den tid, der går med opgørelse af beholdningen og salg af aktierne.

Hvordan vil det gå?

Skeptikere mener, at omfattende aktiekøb fra den nye spareforenings side kan presse aktiekurserne så stærkt i vejret, at fordelen for sparerne i første omgang går fløjten. Dette problem er foreningens stiftere ikke blinde for, men de mener til gengæld, at en øget aktie-efterspørgsel kan gøre erhvervslivet mere interesseret i ny aktie-udstedelse, så kurserne på de „gamle“ aktier ikke oppustes kunstigt.

En anden indvending går ud på, at det ville være betænkeligt, om sparerne i stort tal vendte sig bort fra banker, sparekasser og obligationer for at kaste sig over aktier. Hertil svarer foreningen, at hensigten først og fremmest er at lokke nye sparere frem ved at tilbyde dem andel i den værdisikring, som aktier kan yde – hidtil et lukket land for de fleste. Tanken om gennem udbyttedeling og opsparing at gøre arbejderne til medejere af deres virksomheder (nylig fremhævet af finansministeren) bygger på et lignende princip.

Et tredje problem, der ganske vist ikke er særlig aktuelt, opstår, hvis priserne falder. I så fald kan sparere med penge i aktier nemlig komme ud for tab. Den hårde kendsgerning har imidlertid i snart 25 år været prisernes stigning. Derfor – men også fordi andelstanken hermed er indført på et helt nyt felt – fortjener den nye forening opmærksomhed.

(Dens adresse er Goldschmidtsvej 23, København F.)

Ikke alle lægemidler er apotekernes monopol, men hvor går skillelinien, og hvad kan købes frit? En nydsendt betænkning varsler et brud med hidtidige principper på dette forbrugervigtige felt, og herom handler denne artikel

Endvidere skal man frit kunne købe forbindsstoffer og forskellige slags plastre. Sårplastre, præpareret med receptpligtige stoffer, er dog udelukkende forbeholdt apotekerne.

Vitaminpræparater: Dette punkt blev allerede afgjort i 1954, efter at kommissionen havde afgivet særindstilling herom. En række svagere vitaminpiller i bestemte sammensætninger må herefter sælges af enhver købmand og brugsforening. Også vitaminholdige naturprodukter som f. eks. torskalevertran, hybensaft og gær kan fås

KAN IKKE KØBES I BRUGSEN

SVINEFEDT er et lægemiddel! Det resultat er de sagkyndige nået til, og det skulle efter gældende praksis betyde, at vi herefter må til apoteket eller „håndkøbet“ for at få smørelse til fedtemadderne. Så galt går det dog ikke. De sagkyndige – i dette tilfælde flertallet i den kommission, som de sidste åringer har gransket det brandfarlige problem: apotekervarer – har til alt held sat svinefedt på sin nye liste over, hvilke lægemidler der må sælges uden for apotekerne.

Svinefedt er et eksempel på de spørgsmål, der kan opstå, når en vare både bruges medicinsk og i det almindelige forbrug, f. eks. som næringsmiddel. Hidtil har man klaret afgrænsningen af apotekervarer på den måde, at man på særlige lister har opført alle de varer, apotekerne har monopol på. En hvilkensomhelst anden vare er overladt til fri handel. Nu foreslås et brud med dette princip: Ovennævnte kommissionsflertal vil i stedet for indføre lister, der opregner samtlige „frihandelsvarer“. Resten skal så være apotekernes monopol.

Hensynet til folkesundheden

Det kan lyde farligt, at alle lægemidler, der ikke udtrykkelig er nævnt, automatisk skal regnes for apotekervarer. Vil dette ikke medføre en urimelig begrænsning af retten til fri handel med lægemidler? Kommissionsflertallet mener nej. Handel med lægemidler har gennem flere hundrede år som hovedregel været forbeholdt apotekerne, og dette princip vil man ikke røkke ved af hensyn til den kontrol, som er særlig nødvendig netop på dette felt. Derfor anser man det for mere praktisk at samle alle *undtagelser* fra hovedreglen på en „friliste“ – fremfor at opregne det langt større antal „monopolvarer“. Af følgende grunde:

1. Det ville være umuligt at give en udtømmende opregning af den utroligt store mængde lægemidler, som i dag falder ind under apotekernes område. Alene af f. eks. sulfastofferne, der anvendes mod infektioner, er fremstillet mindst 3000. Og nye lægemidler dukker op med så stor hast, at listerne ville være forældet, allerede inden manuskriptet til dem nåede frem til trykkeriet!

2. En omfattende liste over apotekervarer ville være uforståelig for købmænd og brugsforeninger – ja selv apotekerne ville have svært ved at hitte rede i den. Mange stoffer har meget indviklede navne, som det fremgår af følgende eksempel fra den nugældende fortegnelse: Cinnamoilydiethylaminopropanolklorhydrat. (Dette navn giver endda ikke helt entydig besked om, hvilket stof det drejer sig om – endnu længere navne ville kræves hertil!). De lægemidler, der må sælges frit, vil derimod oftest være enkle stoffer med korte navne, velkendte for både detailhandel og forbrugere.

3. Inden for de svagere virkende lægemidler, hyppigt af typen „husråd“, som må sælges uden for apotekerne, er udviklingen kun ringe, således at varelistene over dem ikke forældes så hurtigt.

Hvilke lægemidler finder man nu på fortegnelsen over de stoffer, som fortsat foreslås solgt i den almindelige detailhandel?

Førstehjælpsvarer: Til behandling af friske sår og akut ildebefindende har befolkningen brug for hurtigt og let at kunne købe de nødvendige midler. Derfor skal detailhandlerne have lov til at føre hofmannsdråber, jodspiritus, kamferdråber og kloraminvaselin, dog kun under den forudsætning, at varerne er indkøbt på et apotek og udleveres i forseglede pakninger, autoriseret af Sundhedsstyrelsen.

uden for apotekerne. Derimod beholder apotekerne retten til f. eks. helleflynderlevertran, levertranemulsion og andre, mere koncentrerede vitaminpræparater. Man har også opgivet tanken om at tillade fri handel med kalk- og jerntabletter, fordi disse vigtige stoffer nu tilsættes havregryn og hvedemel. Skal befolkningens forsyning med kalk og jern yderligere i vejret, vil man formentlig fortsætte ad samme vej: Berigelse af levnedsmidler.

Ligtornemidler og amerikansk olie: Begge er eksempler på lægemidler, der ikke skal forbeholdes apotekerne, men „frilisterne“ omfatter mange andre. I flæng skal nævnes: Tørrede blåbær, engelsk salt og glaubersalt, brintoverilteopløsning, forskellige planteolier, lapis, lanolin, kamilleblomst, magnesia, natron, paraffin, perubalsam, borsyretalkum, karlsbadersalt og kruschen-salt, svovlmælkremer, salmiakpastiller, vaselin og æter – alt sammen varer, der er klassificeret som lægemidler, men som må sælges af enhver handlende. Adskillige af frilistens lægemidler hører til gængse velkendte husråd, f. eks. malurt, der bruges mod fordøjelsessvækkelser – et ældre råd påbyder at sætte malurtstilken i brændevinsflasken om aftenen og tage sig et godt glas på morgenkvisten!

Hvad er lægemidler?

Regnes en vare ikke for lægemiddel, skal den altid kunne købes frit. Så gælder det blot om at vide besked med, hvad der ikke er lægemidler, og her findes et meget stort grænseområde, hvor forbrugeren let kan komme i tvivl. Hvad med f. eks. fodbadesalt, solbeskyttende midler, anti-nikotinmundvand, „myggebalsam“ og lign. midler mod insektstik? Ingen af dem regnes for lægemidler og dermed apotekervarer, men hvem kunne vide det på forhånd?

Heller ikke kosmetikvarer anses som lægemidler, uanset eventuelt indhold af lægemidler, og de skal derfor overlades til frit salg. Det samme gælder varer, der

FDBs fabrikker i Viby J. er en betegnelse, man kender fra mange forskellige produkter, men hvad betegnelsen egentlig dækker over, fortæller dette luftfotografi bedre end ord. I fabrikkerne på det store område fremstilles en lang række forbrugsvarer, bl. a. margarine, sæbe og reb. Størst er alsidigheden vel i den kemisk-tekniske fabrik, hvor bl. a. kosmetik, tandpasta, skosværte og bonevoks kommer for dagen. Der er tale om hver for sig store virksomheder, som – samlet på eet sted – drager nytte af fælles anlæg fra kraftværk og emballagelagre til branddam

og jernbanestation. Den sidstnævnte ligger nu på en ny plads i området. Stationen er helt ny. Den blev bygget sidste år, samtidig med at Odder-banens spor ændredes således, at de ikke længere „skærer“ fabriksområdet over i to dele. Da toget endelig kunne dampe udenom fabrikkerne i stedet for ind mellem dem, var en gammel drøm hos virksomhedernes ledelse gået i opfyldelse, og sporændringen gav samtidig stødet til, at fabrikkerne fik en ny, fin forbindelse med landevejene.

bruges ved madlavning, rengøring m. m. Ikke sjældent er den slags varer imidlertid farlige at anvende, og kommissionens foreslår derfor, at salget af dem skal kunne standses totalt, hvis de frembyder fare for sundheden. En ekstra sikkerhedsventil: Er der *receptpligtige* stoffer i varer til kosmetisk eller husholdningsteknisk brug, skal de altid på forhånd godkendes af sundhedsstyrelsen. Ellers kunne der ske mange ulykker, f. eks. med hårfarvningsmidler, der indeholder sundhedsfarlige stoffer. Et andet eksempel er den såkaldte belladonnaekstrakt, der af kvinder har været brugt indvortes for at fremkalde sorte, strålende øjne. Tåbeligt og farligt!

Hvornår man skal på apoteket

Hidtil er kun omtalt varer, der må forhandles frit, men hvilke ting skal købes på apoteket? For det første naturligvis alle de lægemidler, som kun må udleveres på recept. Dernæst en lang række andre varer, der udelukkende bruges som lægemidler og falder klart ind under apotekerne. Endelig nogle varer i „grænseområdet“, der regnes for lægemidler, uden at dette er umiddelbart indlysende for enhver. Blandt disse sidste forekommer:

Afmagingsmidler: Indtil nu har de været betragtet som kosmetik, men ønskes for

fremtiden klassificeret som lægemidler og forbeholdt apotekerne. For det første fordi en del af dem er komplet værdiløse til formålet og derfor simpelthen foreslås forbudt i henhold til reglerne for apotekervarer. For det andet fordi de *virksomme* slankhedsmidler rummer stoffer, som af sikkerhedsgrunde kun bør bruges efter lægeordination og derfor bør kontrolleres på linie med andre apotekervarer.

Midler mod lus og andet utøj: Hvor sært det end kan lyde, har også disse varer hidtil været opfattet som kosmetik. Fremtidig bliver de at anse som lægemidler, og en stor del af dem vil i konsekvens heraf kun kunne købes på apoteket.

Frostsalver og hostesaft: Begge slags lægemidler hører apotekerne til. Det samme gælder brystdråber, visse former for lakrids, afføringspiller, levertransalve, forskellige salver til spædbørn samt søsygetabletter – alt sammen varer i det „tvivlsomme“ område. Albyl og Magnyltabletter, hovedpinepulvere o. lign. vil heller ikke under nogen omstændigheder kunne fås uden for apoteker eller håndkøb.

Til forbrugernes betryggelse...

Er sol og vind nu delt lige med den foreslåede ordning? Kommissionens min-

dretal, bestående af repræsentanten for købmænd og materialister, mener nej og peger på, at enhver mangel i de opstillede frilister ensidigt vil komme den fri handel til skade. Også for forbrugerne er det selvsagt vigtigt, at apotekerne ikke tiltager sig et videregående monopol på medicinalvarer end begrundet i strengt saglige hensyn.

For at imødekomme dette synspunkt foreslår kommissionsflertallet nedsat et fast nævn, der til stadighed skal modernisere og fuldstændiggøre frihandelslisterne, bl. a. ved at sørge for frigivelse af lægemidler, når de tillige får udstrakt teknisk anvendelse og derfor helst bør være til rådighed hos brugsforeninger, købmænd og materialister. Foruden lægerne, apotekerne, købmændene og medicinalindustrien vil også forbrugerne få en plads i dette nævn.

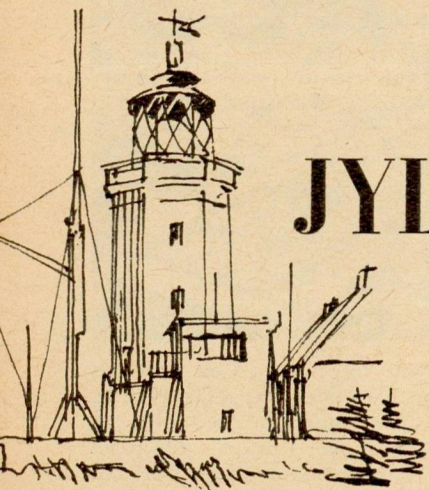
Til yderligere betryggelse for forbrugerne vil domstolene fortsat have det sidste ord, hvis der opstår strid om, hvorvidt en vare skal betragtes som et lægemiddel.

Om fremtidens forsyning med medicinalvarer vil blive tilrettelagt i overensstemmelse med kommissionens synspunkter, vil blive endelig afgjort af indenrigsministeriet. Forbrugerne kan utvivlsomt regne med, at adskillige af de her afstukne retningslinier vil blive fulgt.

RÆER KLIT

Du danske, friske strand

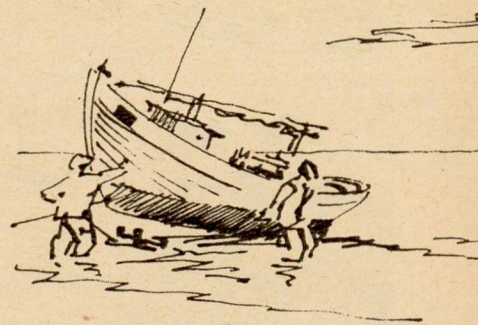

HANSTHOLM FYR

HVOR MAN fra Thisted-Fjerritslev vejen drejer mod nord ad den sandede vej til Bulbjerg, er der ikke mere end et par mil mellem Vesterhav og Limfjord. Fra bakkedraget Bjerget, der i postvognenes tid var et vigtigt bedested, har man den skønneste udsigt over Hanherrederne helt ud til Løgstør Bredning. Det er som en vældig rundhorisont med hav i nord og fjord i syd, med venlige vige og vejer, med grønne enge og kvæg, der græsser, med træk af ænder og sangsvaner over Lund fjord og Selbjerg vejle, og mod nord det øde fattige land, hvor husene trykker sig mellem klitter.

Her oppe nær Jammerbugten ligger Jyllands hjørnesten, de to forposter mod havet, Bulbjerg og Hanstholm. Engang var de holme mellem fjorde og sunde. Øen Østholmen strakte sig fra Bulbjerg over Bjerget til Hunstrup og Hjarde mål, og længere mod vest lå øen Hanstholmen. Endnu minder det gamle stednavn Båds-gård ved Hansted om de tider, da der var

færgefart og sejlads fra holmene, og der er fundet rav og muslingeskaller i lavvandet jord. Ved Thorshøj i Nors sogn ikke langt fra Hanstholm fandt man i firserne en offergave, som viser, at her har levet skippere og vikinger. Det var hundrede ganske små, fint udhamrede guldbåde, papirtynde var de, men guldet var ægte nok. De er velsagtens ofret af en høvding her i hav- og fjordlandet, som i havsnød har lovet guderne hundrede skibe af det pure guld, hvis han slap fra

JYLLANDS HJØRNESTEN

det med livet i behold.

Vejen til Bulbjerg går gennem et land, som sandflugten har taget. Engang var her vel lige så frodigt som i lavlandet mod syd, men så kom sandet og kvalte markerne. Her i det brede klit- og hede-bælte er der minder om små herregårde, som sandet åd. Nu er det forlængst ude med den fordums rigdom, herregårdene er blevet til lave klitgårde, der kan give føden til får, men ikke til stude. Men sommer og efterår ejer denne mærkelige vilde egn sin egen skønhed. Klitterne har deres pastelagtige farvepragt, lyngen blomstrer og planterne grøntes, her dufter krydret af hendes og klittens buske og blomster.

Bulbjerg skråner forholdsvis jævnt mod land, man opdager knap hvor høj klinten er, før man står ude på det stejle forbjerg. Og pludselig er havet der, vældigt og dobbelt blå mod de hvide limstensskræ-

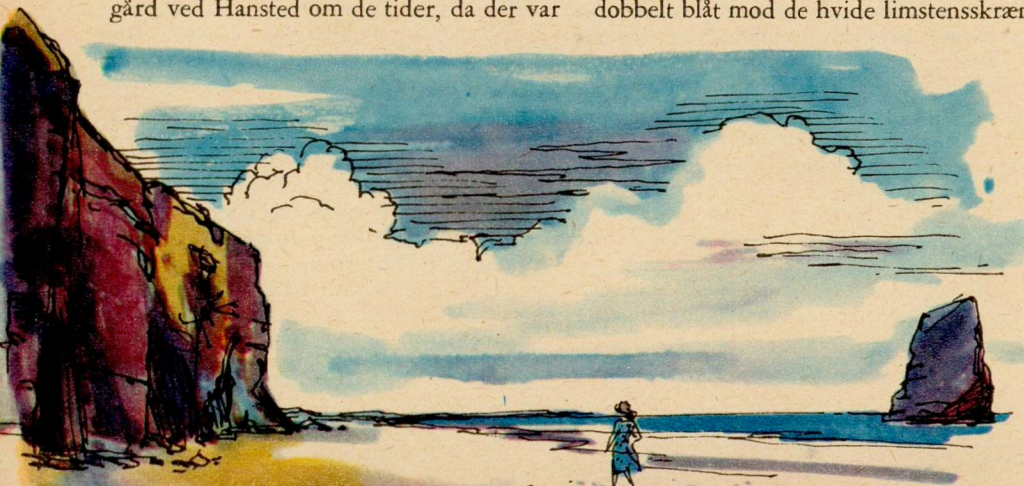

HJAREMÅL KLIT MOD HAVET

ter og grå klitter. Kysten buer yndefuldt, mod øst har man Jammerbugten, mod vest Vigsø bugt, i klart vejr kan man se helt til Hanstholm Ø, hvor kysten drejer mod syd. Her er det skarpe jyske hjørne. I fordums tid var Jammerbugten søfartens store kirkegård, hvor mangan skipper satte sin skude til og måske sit og mandskabets liv tillige.

Skumsprøjtet står hvidt om Skarreklit, den sejsten meter høje klippeblok, der står som en forpost i havet ud for Bulbjerg. Digteren Goldschmidt kaldte den engang den første bropille til England og sammenlignede den med en norsk fjeldknast. Men en bropille er den nu ikke, den er en stædig rest af det land, havet har erobret, og med norsk granit har den ikke noget at gøre.

I mands minde har Skarreklit, eller Skarrekleve, som de gamle kaldte den, ikke skiftet form, og man kan undre sig over, hvordan den har kunnet klare sig, mens

BULBJERG MOD SKARREKLIT

havet åd løs af Bulbjerg. I 1769 stod den kun 60 meter fra land, nu er afstanden 130 meter. Så meget har bølgerne og strømmen skåret af Bulbjergs bløde limsten, men Skarreklit klarer sig, for i den limsten, som den også er dannet af, er der solide lag af hård flint, som havet ikke kan få bugt med. Den er som klædt i en ringbrynje.

strandingsgods tilhører staten, og det skal man købe på auktionen, det går ikke an at hente det selv.

– Sker det aldrig?

Den gamle klitbo forklarer, at i vore dage sker det kun sjældent. Men i forlums tid var det anderledes. Da så folk ikke så nøje på, om man hentede et par bjælker eller et fad stenolie – det er petro-

at en storm rev hul på klitten, og blegede menneskeknogler kom for dagen. Det var nok en skibsbesætning, der for mangfoldigé år siden var blevet begravet der. Efter at knoglerne var blevet begravet i kristen jord på kirkegården, var der aldrig nogen, der hørte om skidteri i klitten.

Mindet om de gamle, grumme tider lever endnu som en skygge i menneskesindet, sagnene er blevet berettet fra slægt til slægt. Men der er også andre minder – om redningsdåd, heltedåd, hvor fiskere og havbønder satte livet på spil for at redde mennesker i den yderste nød.

Nu lyser fyrene fra kysterne, Blåvand radio melder om vejr og vind, og trækker det op til storm, ligger redningsdamperen parat til at gå ud. Livet er blevet mindre farlig på denne barske kyst.

Man kan gå i timevis på stranden mellem Bulbjerg og Hanstholm uden at høre andet end brændingens brus og søfuglenes skingrende skrig. Men havet har sit evigt skiftende vejr, i lune sommernætter kogler det med morild, ja det hænder en sjælden gang, at havet bliver ganske stille. Det er en forunderlig oplevelse, når havet pludselig falder til ro, brændingen tier, der er ingen dønninger, vandet er blankt som silke. Selv en havbo oplever det ikke mange gange i sit liv.

Ved det lille fiskerleje Lildstrand er bådene trukket på land, her bruger man endnu de bredbugede havbåde, som kan gå over revlernes brænding uden at vælte. Længere vest på skimter jeg på lang afstand en enlig skikkelse på stranden. Det ser ud, som om han er ved at grave, men hvad er her at grave efter?

Da jeg kommer nærmere, viser det sig, at det er en gammel mand, som graver martørv. Det hænder, at en storm river hul på stranden, så martørven kommer til syne, og det er udmærket brændsel, som det nok betaler sig at hente hjem. Hist og her under sandet, og tilmed langt ude i havet, ligger der moser med rester af de ældgamle tiders skove. Martørven skinner sort og våd mellem de bunker af sand, som manden har rømmet af, og han hviler lidt på spaden og hilser på mig. Det er jo sært nok at grave tørv her lige ved havet, men det er skammelig godt brændsel.

– Her er da også godt med bjælker og fragstumper på stranden, siger jeg. Det kan vel også lune i ovnen.

– Jo, vist så, indrømmer han. Men det er jo gue nok ett lovlig at fjerne noget på stranden, hvis det da er af værdi. Nej,

leum – som var drevet i land. Der sidder meget godt strandings-tømmer i de gamle huse, men nu er folk ligesom blevet mere redelige.

Han er mere snak-som, end folkene i klitten ellers plejer at være. Her er man vant til at se folk lidt an, før man indlader sig i længeresnak med dem. Men den gamle her har haft en lille ejendom ved Brovst, først for nogle år siden er han vendt tilbage til sin barndoms og ungdoms klitter.

– Der strander jo heller ikke så meget mere, forklarer han. Dengang gik det jo ikke altid så godt til, efter hvad der fortælles. Der går da sagn om, at man ligefrem lokkede skibene i land.

Men det var i de meget gamle dage, helt tilbage i den katolske tid, hvor folk ikke var rigtig kristne.

Jeg spørger, hvad der skete med mand-skabet på de strandede skibe, og den gamle ryster på hovedet: – Det er vist ikke værd at snakke for meget om det. Men da han var dreng, var der et sted i klitterne, hvor folk nødigt kom, når det var blevet mørkt, det spøgede. Så skete det,

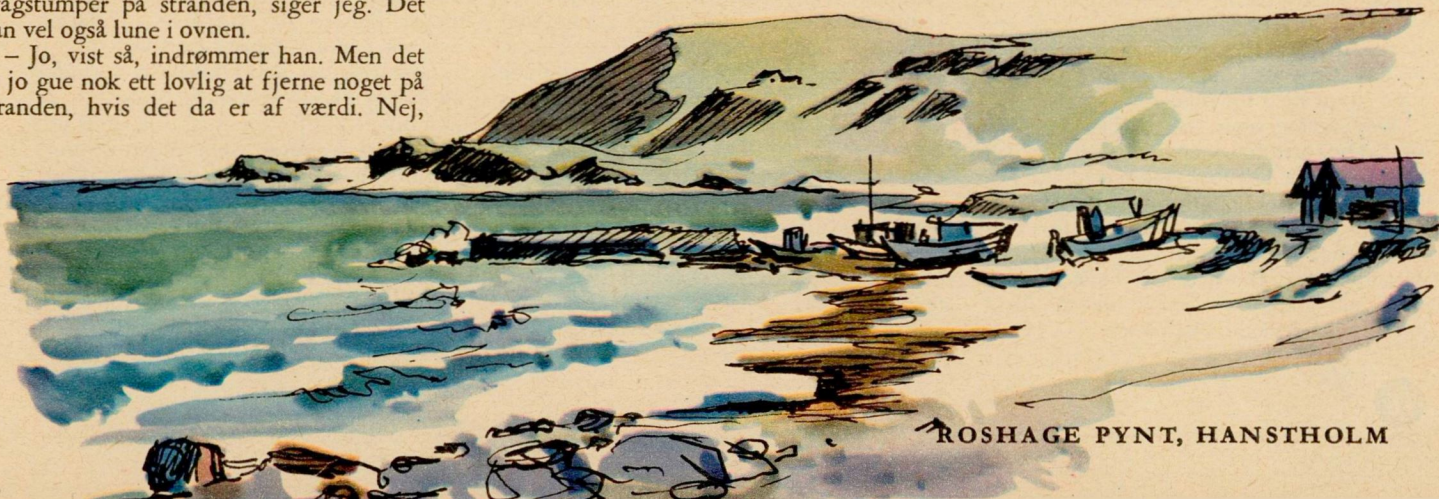

BRÆNDINGEN

Vesten for Hanstholm, hvor små ær løber ud i havet husker jeg fra min barndom beretningen om et brudepar, som kørte fra kirke langs stranden og blev opslugt af kviksand. Det var så sørgeligt og frygeligt at tænke på. Deres lig blev aldrig fundet, for kviksandet var bundløst, fortalte sagnet, og præsten måtte ud til stedet for at kaste viet jord på den våde grav.

I vore dage hører man undertiden om et får, der går i bløde inde imellem klitternes kær og siig, men kviksand er vist ikke i dag nogen fare for mennesker.

Her ligger lige før Roshage de dejlige klitter ved Febersted. Man skal ikke gå

ROSHAGE PYNT, HANSTHOLM

SAMVIRKE I DYBTRYK

ret langt ind i landet, før man når til voldsteder af den gamle borg Torp eller Nørtorp, som den også blev kaldt. Den var på dronning Margrethes tid en kongsgård, senere kom den i adelseje og var en helt anseelig herregård. Men sandet piskede ind over egnen, og herregården blev simpelthen kvalt, nu er kun voldstedet tilbage.

Og havet giver fisk. Her under Hanstholms klinte og skrænter ligger Roshage med fiskernes landingsplads. Det var en af de første læmoler, der blev bygget nord for Limfjorden med fiskepakhuse og isværk. Øverst på Hanstholms brede ryg knejser fyret, der den dag i dag er vestkystens kraftigste. Herude hos fyrmesteren kom digteren J. P. Jacobsen jævnligt som dreng, hans far, købmand Jacobsen i Thisted, stammede fra Hansted. Den vordende digter legede ved stranden, samlede søstjerner og muslingeskaller, ledte efter rav og tændte bål i klitterne sammen med de andre knægte. Han har fortalt, hvordan hans familie også tog ham med i kirke om søndagen. Den lille, gamle forblæste kirke havde en degn, som ikke kunne synge, og han havde simpelthen lavet en melodi, som alle salmer kunne gå på. Møllerkonen Ane kunne heller ikke synge, men hendes stemme var kraftigere end degnens, og hun havde også sin private melodi. Hver søndag prøvede hun at tage tonen fra degnen, og i denne salmedyst fulgte fiskerne hende, mens de gamle bønder sang på degnens melodi. Og mens de to parter sang falsk på livet løs, vandrede præsten op og ned ad kirkegulvet og sang ganske alene den rigtige melodi.

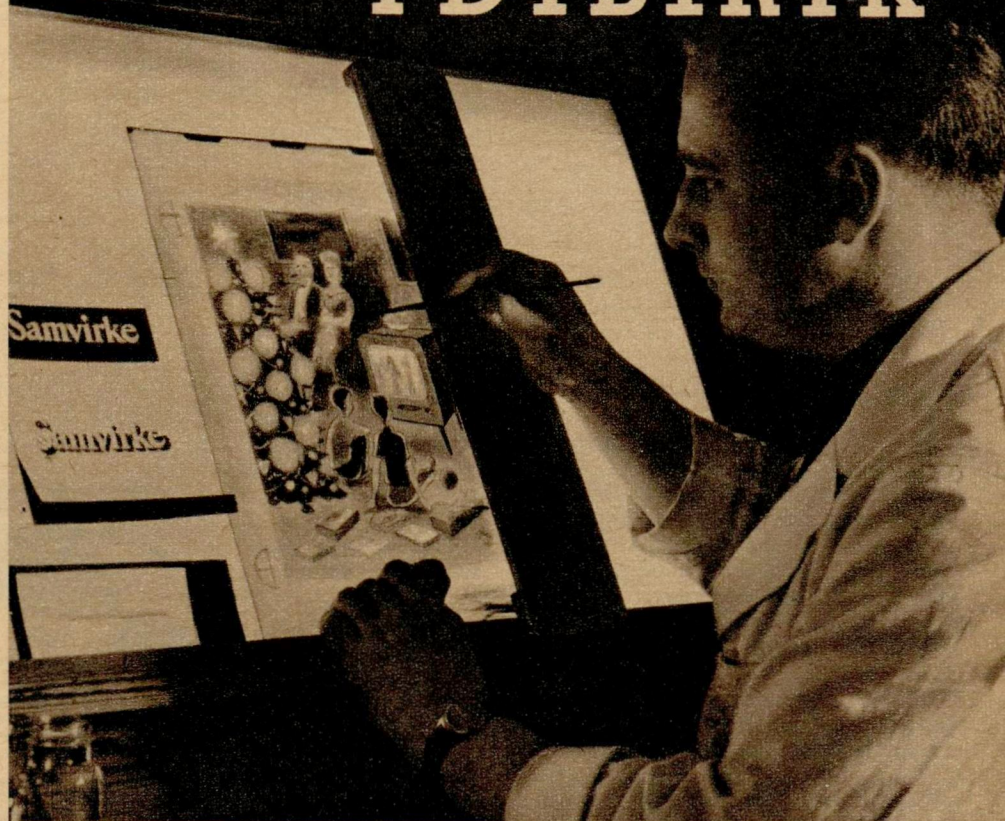
Overalt ser man rester af tyskernes fæstningsværker. Under besættelsen cementerede de Hanstholm med vældige bunkers og kanonstillinger som et knudepunkt i den Atlantvold, som skulle være uovervindelig. Det danske militær har nu overtaget en del af disse anlæg og barakker.

Men vigtigere er nok havnen ved Helsingør, lige under fyret. I 1917 vedtog rigsdagen at bygge havnen, og vestkystens havnebygger, ingeniør J. N. Fibiger fik overladt arbejdet, samtidig med at man udarbejdede en byplan for den kommende havneby og eksproprierede store arealer for at undgå grundspekulation. Men det blev kun til den ene mole, så stoppede arbejdet, og først nu er det taget op igen. Arbejderne tumler med cementblandingmaskiner og støbearbejde, de er klædt i olietøj, de ligner mere fiskere.

– Men det er såmænd ikke værre end høfdearbejde, siger de. Man vænner sig til at passe på. Og nu skulle det jo gerne være alvor med havnen.

Det samme siger fiskerne på den hele kyst. Og forresten mener næsten hele befolkningen i Thy og Hanherred, ja helt op i Vendsyssel, akkurat det samme.

– Det er blevet en livssag for hele landsdelen, siger en gammel skolelærer i rutebilen fra Hansted til Thisted. Den havn står alle samlet om, hvilke politiske skillelinier der ellers kan være...

Retouchøren behandler forsiden til Samvirkes julenummer. Hans arbejde er krævende håndværk, ofte en kunstnerisk indsats, hvis opgave er at gøre billedet bedst muligt egnet til gengivelse i bladet.

Hvorfor Samvirkes julenummer så helt anderledes ud end forgængerne, har læserne erfaret af den ledende artikel side 5, som beskriver fordelene ved den nye trykteknik: Dybtrykket. Hvad dybtryk er, lader sig let nok forklare. Men hvordan det i praksis udføres, er en meget indviklet sag.

FØRST: Hvad er dybtryk? Svar: Det modsatte af bogtryk. Hvad er da bogtryk? Det ved enhver, som har læst om Gutenberg, der fandt på at stille løse typer sammen, så de dannede ord og linjer på samme måde, som børn stiller gummibogstaver sammen. Ved at trykke disse bogstavsammensætninger mod en sværtpude og derefter mod et stykke papir, overføres sværten til papiret fra skriftens ophøjede konturer. Derfor kaldes bogtryk lige så ofte højtryk.

Princippet i alt højtryk er det samme, uanset om man „fusker“ med et primitivt legetøjstrykkeri eller betjener sig af dagbladens højt udviklede teknik: rotations-teknikken.

Rotationsteknikken er nødvendig for at

opnå de store hastigheder. Man fandt på at indstøbe bogstaver og billedclieher i halvcylindriske blyforme, der blev spændt fast på cylindre, som ved ustandselig rotation betrykte lange papirbaner. Ville man have flere farver eller en sammenblanding af farver, lod man papirbanen passere hen over en række cylindre med hver sin grundfarve. Sådan blev Samvirke trykt – i de sidste tolv år fra en rotationsmaskine i FDBs eget trykkeri.

Men hvor mærkeligt det end lyder, opnås der bedre resultater ved at trykke fra fordybninger i metal (dybtryk) end fra de ophøjede punkter i rotationsmaskinens cylindre. En foto- eller farvegengivelse står meget klarere og skarpere i rotationsdybtryk end i rotations-højtryk.

Historisk har dybtrykket sin oprindelse i kobberstikket – de kendte brune billeder, som ihvertfald for en menneskealder siden i hobetal fandtes som udsmykning i hjemmene. Men mens kobberstikkeren møjsommeligt graverede sin tegning af „Christiansborg slot i sne“ ned i kobberpladen, benyttes nu et mangefold af apparater og kemikalier. Ikke for at ændre i teknikens hovedtræk, men simpelthen for at få mere fart i arbejdet. De gamle

Billederne i form af diapositiver, satsen aftrykt på cellofan samles her til en trykform af montøren. Den tilsyneladende vorden i siderne er forudsætningen for, at de kommer på deres rigtige plads i bladet. Til højre ses ætserne, der behandler cylinderen med syrer. I baggrunden den form, der er overført på cylinderen.

arbejdsprocesser slår ikke til i vore dages tempo.

Vi er nu nået til klarhed over, at højtrykket svarer til højrelieffet i billedhuggerkunsten, dybtrykket til lavrelieffet. Men hvordan får man nu lavet fordybningerne i cylindrene? Ja, det er kunsten.

Dybtryksteknikken har måttet tage tilflugt til fotografien og kemien. Man dels fotokopierer, dels ætser de færdigmonterede sider over på dybtrykcyklinderens kobberforhudning.

Men først skal der fremstilles et materiale, som man kan kopiere igennem, og det kan naturligvis ikke præsteres tværs gennem almindelige fotografier, tegninger og tryksats (alt det, der sammenfattes under udtrykket „originalerne“). Det kan derimod lade sig gøre gennem et såkaldt

diapositiv. Hvad er så et diapositiv? Enhver ved, at i et fotografisk negativ står sort som hvidt og hvidt som sort. Diapositiver er det modsatte: film med retvendte toner. Man fremstiller ganske simpelt diapositiver af alle originaler ved at fotografere dem

„retvendt“. Dog fotograferer man ikke satsen, men „trækker den af“, d. v. s. trykker den på cellofan i stedet for papir. Dermed bliver disse cellofanark også en slags diapositiver. Og når man på den måde har diapositiver af både illustrationer og sats, kan man montere dem sammen i hele fla-

der, der svarer til siderne i bladet.

Hvordan foregår nu fotokopieringen fra „montagerne“ over på cylindrene, hvorfra trykningen senere skal finde sted. Det sker ikke direkte. Kopieringen foretages på et stykke pigmentpapir af samme bredde og omfang som cylindrene. Pig-

vise vej

ENGANG under første verdenskrig for jeg vild i egnen omkring Fåborg og spurgte så en ældre mand, om han kunne vise mig vej til Assens. Han kiggede et øjeblik på mig og sagde:

– Jou, se, det kommer jo an på, hvor du kommer fra!

Jeg blev forbløffet, men i næste sekund gik hensigten med det besynderlige spørgsmål op for mig, og jeg rykkede ud med de oplysninger, der var den skjulte betingelse for at vise en fremmed vej.

Jou, ser du, nu kører du hen ad sogneveji her, sagde den gamle tilfreds, så kommer du forbi et ledhul – det skal du ikke bry' dig om. Så kommer du forbi en stor gård, og den skal du heller ikke bry' dig noget om. Lidt efter kommer du ud på amtsveji, der drejer du til venstre og fortsætter bare li' u', til du kommer på hovedlandeveji.

Den gamle var opvokset i en tid, da det var noget af en begivenhed, at en fremmed passerede. Siden da er sognegrænserne blevet ophevet. Nu kender sogneboerne både en verden udenfor sognets og uden for landets grænser.

Anderledes i en så ung verdensdel som Sydamerika. Jeg var i sin tid kommet til Buenos Aires – hovedstaden i Argentina – uden en øre på lommen. Jeg havde ret til en vis tid at bo

gratis på statens indvandrerhotel, men følte mig ikke godt tilpas dér. Tilsidst blev længslen efter at se mine kammerater fra overrejsen så stor, at jeg en aften begav mig ud for at lede efter dem.

Sydamerikanerne er de mest hjælpsomme mennesker på jorden. Hjælpsomheden bragte spanierne med sig, da de i sin tid befolkede landet og dengang mødte levevilkår, der tvang dem til at udbygge disse værdifulde menneskelige egenskaber. De gode traditioner har holdt sig siden.

Da jeg var kommet lidt op i byen, henvendte jeg mig til en politibetjent. Jeg kunne

ikke spansk, kendte ikke hotellets adresse, men havde hørt det kaldt Skandinavien. Betjenten blev eet stort smil: – Ah, hotel Escandinavia! Han søgte i sin lommevejviser, og så slukkede smilet. Der stod ikke noget om hotel Escandinavia. Men så fik han en idé. Han førte mig til en anden betjent. Denne var også lutter imødekommende, men da heller ikke hans lommevejviser kendte hotellet, blev han meget ked af det. Men det faldt ham ikke ind, at lade mig gå.

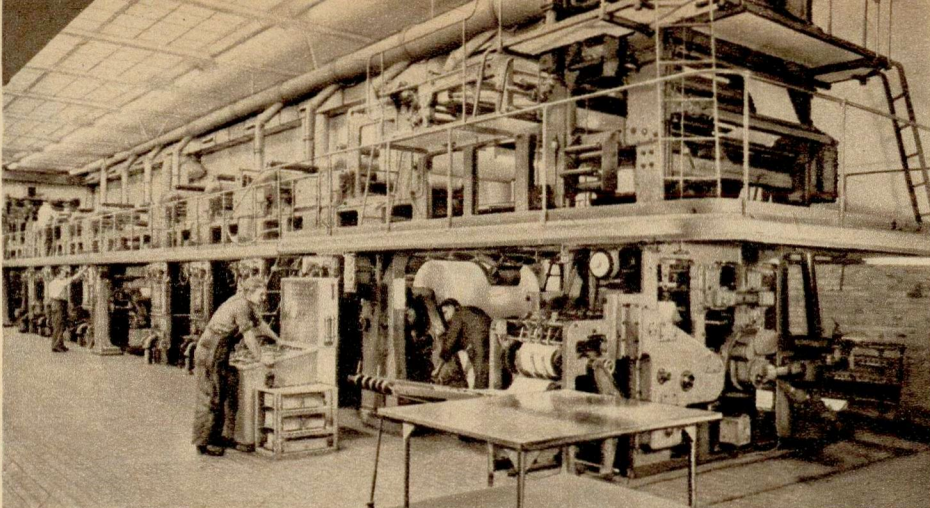
En ny betjent, atter elskværdig ivrighed og samme negative resultat. Og så en ny betjent igen. Nr. 4 havde dog en bedre idé. Han standse forbi passerende og spurgte dem om hotel Escandinavia. Selv om de ikke kendte hotellet, gik ingen ligegyldigt videre. Anstrengelserne blev endelig kronet med held. Der kom en mand, som virkelig kendte hotellet, og han fik mig så overdraget.

Da det jo var tydeligt, at jeg var helt ny, ville han følge mig helt derhen. Jeg havde endnu lidt småpenge og ville betale sporvognen for os begge. Ikke tale om! Da jeg så ville betale konduktøren, nægtede denne at tage mine penge. Da vi var kommet til hotellet, inviterede jeg min vejviser på en drink, og da jeg ville betale denne, gentog scenen fra sporvognen sig. Vort samvær sluttede med, at manden bad undskyldte, at han var nødsaget til at forlade mig, men han gik ikke, før han havde sikret sig, at jeg var i hotellets sikre varetægt.

TAGE NISSEN

mentpapiret er dækket af en lysfølsom gelatinehinde, som besidder den ejendommelige egenskab, at hinden hærdes ved belysning. I de klare partier af montagens diapositiver slipper lyset skarpest igennem og hærder gelatinen kraftigst, i de sorte partier omvendt, i mellemtonerne sker en gradvis hærkning. — Et netmønster så fint, at det ikke kan ses med det blotte øje, kopieres også ind på gelatinehinden — hvorfor, skal vi senere vende tilbage til.

Når alt dette er sket, lægges pigmentpapiret med gelatinehinden vendt mod cylinderen. Papiret fugtes og trækkes så af på samme måde, som når børn fjerner papir fra overføringsbilleder. Gelatinehinden står tilbage på cylinderen, og den er således beskaffen, at alle de partier, som er mere eller mindre hærket ved belysningen, modstår ætesyren i samme forhold som belysningen har fundet sted, mens alle de sorte dele af diapositiverne, som lyset overhovedet ikke har kunnet slippe

Dybtrykspressen er en vældig maskine, betjent fra „kommandoposten“ i forgrunden. Trykningen er iøvrigt ikke uden faremomenter på grund af de eksplosive stoffer, der findes i trykfarven.

igennem, følgerig heller ikke har tilladt nogen hærkning af de tilsvarende partier på gelatinehinden, hvorfor de modstår syren dårligst. Altså syren trænger længst

ind i de „sorte områder“ og danner de største fordybninger. Helt hvide partier ætsets derimod slet ikke. Dette er netop til sigtet, for i dybtryk skal den sorte farve komme fra fordybningerne.

Til hvad gavn er så den ovenfor nævnte nethinde? Den medfører, at der henover de sorte og hvide felter trækkes myriader af fine streger på tværs af hinanden, som bliver stående ved ætsningen. På denne måde opstår der overalt på cylinderen bittesmå „skåle“, finere end knappenåls-spidsen, lige små i diameter, men dybest i de sorte partier, aftagende gradvis i dybde op mod det hvide. På hver kvadratcentimeter findes over 4000 af disse små celler, som set gennem en kraftig lup ligner honningcellerne på en bikubes vokstavler. I stedet for honning skal de afgive trykfarve. For hver omdrejning, cylinderen går, presses trykfarve ind i dem — og afgives straks i samme omdrejning på den løbende papirbane. Hvis disse celler ikke fandtes, ville fordybningerne være for store til at binde og fordele trykfarven i de rigtige tonestykker ud over papiret. Trykfarven ville blive sprøjtet uensartet og tilfældigt på. Nu suger papiret farven fra hver lille celle. Hver kvadratmillimeter papir får nøjagtig den dosis farve, som danner trykbilledet.

Men hvordan undgås farve på de hvide felter, efter at cylinderen har kørt en omgang i trykfarven. Ganske simpelt ved at en slags ragekniv, spændt ind over cylinderen, skraber al den overflødige farve af, så kun farven i cellerne er tilbage.

Selve trykmaskinen er i grunden kun et „ophængningsstativ“ for cylindre. Dette skal ikke opfattes for bogstaveligt, for der er mange finesser ved dybtryk. Men princippet er, at papirbanen løber fra cylinder til cylinder i fortsat rækkefølge, og hver cylinder trykker otte sider. Til sidst løber papirbanen ind i et falseapparat, som skærer siderne op og dels samler, dels hæfter dem til det færdige bladeksemplar.

Sikkerhed og velvære...

* et Camelia-produkt

Gacel*

er let som dun og har en enestående stor absorberingsevne. Den er fremstillet af silkeblødt engelsk cellstof med omslag af fineste gaze.

10 stk. 2,40 kr.

Anette*

er lidt mindre end Gacel, men er fremstillet af samme fine cellstof. Omslag af tricotslange.

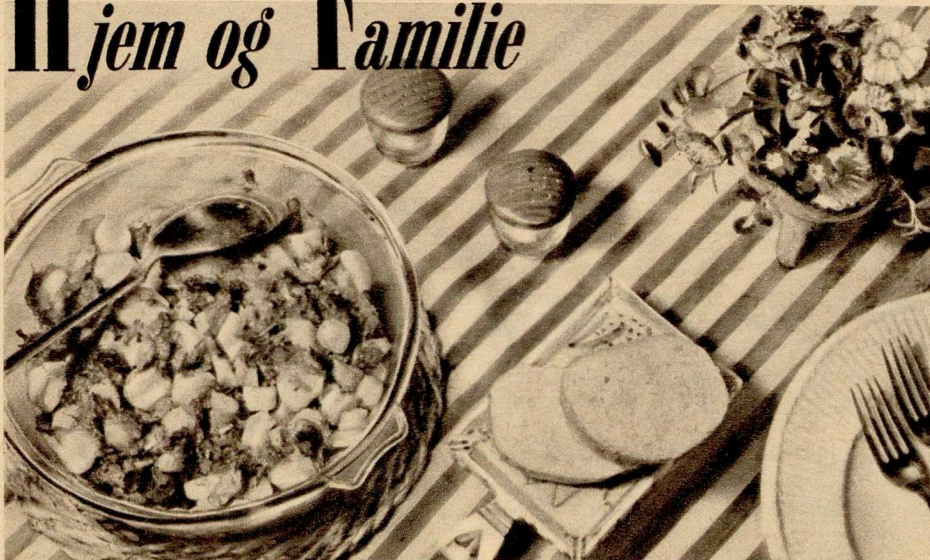
10 stk. 1,80 kr.

F Å S I B R U G S E N

HASLEV HØJSKOLE Sommerskole for unge piger maj-septbr. (evt. maj-juli). Alm. højskolefag samt sprog, håndarb., kjolesyning og tilskæring, delingsførerudd. samt i aug. kursus i barne- og sygepl. Henrik Christiansen.

Hjem og Familie

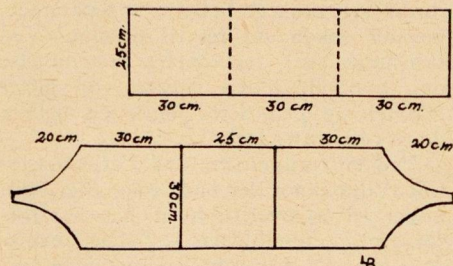

SKORZONERRØDDER eller vinterasparges, som nogen kalder dem, anvendes i grunden så sjældent. De skulle prøve dem engang i denne velsmagende gryderet: $\frac{3}{4}$ kg skorzonerrødder skrubbes godt, lægges i en gryde med kogende vand, koger 5–10 minutter og pilles derefter, mens de er varme. En stor mørbrad skæres ud og steges som små bøffer, 3 løg brunes, 3–4 kartofler skrælles og skæres i tynde flager, hvormed man beklæder det smurte, ovnfaste fad. Så pakkes fadet skiftevis med skorzonerrødder, mørbrad og løg, samtidig med, at man giver et lille drys af salt og peber mellem lagene. Stegeskyen fra panden skal også med og eventuelt lidt ekstra smeltet smør. Låget lægges på, og retten stilles i ovnen ved almindelig varme godt en halv time.

Til barnesengen

Mon ikke mange børn ville være glad for en stor og rummelig legetøjspose, der kunne hænges på sengekanten og gemme alt yndlingslegetøjet? Sy den her i svært bomuldstøj – eller bedre: markisestof. Der går 90 cm stof til i 80 cm bredde, og vil man gøre den rigtig solid, kan man fore den og afstive

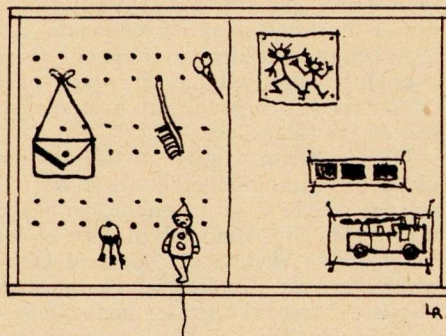

med pap i bunden. Over kanterne stikkes bånd eller lidser.

Vægtavle

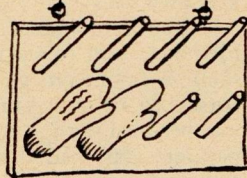
Børnene har lavet en fin tegning, den skal naturligvis hænges op. Måske er deres mor ikke glad for alt for mange tegnestifter i den fine, limfarvede væg, så ville det være godt med en vægtavle lavet af porøs træfiber evt. med en smal fyrretræsramme om. På den måde kan maleriudstil-

lingen let fornyes, og for resten ville en sådan tavle også være rar at have i køkkenet til huskesedler, opskrifter m. m.

Et nyt tørrestativ

At holde børnene med tørre vanter og skisokker kan være noget af et problem, når snesæsonen er inde. Tørrer man ved kakkellovnen eller på radiatoren, krymper og filtrer uldvanterne, der har bedst af at lufttørre. I denne tørreplade, som kan variere i størrelse, er boret huller, hvori 10–12 cm lange, runde træpinde $\frac{3}{4}$ tomme tykke, stikkes ind. Pindene skal helst rettes lidt skråt opad, så hænger vanterne bedre fast. Eventuelt kan man gøre nogle af pindene lidt længere beregnet til tørklæder og større ting.

Er en KONFIRMANDREJSE i tankerne?

Var det så ikke en idé at lade datteren eller sønnen rejse samme vej, som nu langt over tusind konfirmander er rejst, nemlig på konfirmandrejse med Samvirke til Rivieraen?

TIL RIVIERAEN FOR 435 KR.

Riviera-ferie er alles drøm, og man kan ihvertfald som konfirmand få drømmen virkeliggjort for 435 kr. Af dette beløb dækkes rejse og ophold, men også udflugter, underholdning og forsikring. Ekstraudgifter er alene de lomme penge, hjemmet udstyrer den unge med.

Konfirmandrejsen finder sted i påskeferien, afrejse palmesøndag aften, hjemkomst næstfølgende tirsdag aften.

ET DEJLIGT RIVIERA-FERIEHJEM

Rejsens deltagere bor på den italienske andelsbevægelses Riviera-feriehus

Bellosguardo i Bordighera. Bedre ramme om en Riviera-ferie findes ikke. Under dygtige rejselederes vejledning gennemføres det underholdende program, som bl. a. byder på en heldagsudflugt til Menton og Monaco.

Program fås fra Samvirkes kontor, Njalsgade 15, København S, og er desuden fremlagt i HBs kolonialbutikker i København.

Spørgsmål om rejsen rettes til Samvirkes kontor, hvor indtegninger modtages.

SAMVIRKE

Hvis De bliver ALENE...

Mon det ikke i de allerfleste ægteskaber er manden, der tager sig af de økonomiske dispositioner, som ikke angår den daglige husførelse og anskaffelser til hjemmet. Mon ikke det er ham, der betaler husleje, skat og forsikringspræmier og forvalter den eventuelle formue?

Selv om hun nødig vil se muligheden i øjnene, kan enhver hustru en skønne dag blive stillet overfor at skulle klare alle disse ting alene på grund af ægtefællens død. Den 1. januar 1955 var der her i landet mere end 163.000 enker, og hvert år kommer der forholdsvis flere, ikke alene fordi folk bliver ældre, men også fordi kvinder bliver ældre end mænd.

Var det ikke klogt netop nu her ved årsskiftet, hvor selvangivelsen alligevel skal skrives, da at gennemdrøfte familiens økonomi med Deres mand og bede ham svare på alle de spørgsmål, der uvægerligt vil melde sig, hvis De en dag skulle blive alene.

Hvad ejer vi?

Det kan hustruen lettest sættes ind i ved at tage en kopi af selvangivelsen og af den opgørelse, der alligevel skal laves, før selvangivelsen udfyldes. Og nok er det stadig manden, der skal udfylde selvangivelsen, men hustruen har jo nu fået ret til at underskrive.

Er der sparekasse- eller bankbøger, må hustruen underrettes om, at de eventuelt kun kan hæves, når et hemmeligt mærke opgives.

Findes der andre værdipapirer som f. eks. aktier, obligationer eller eventuelt gældsbreve?

Hvilke forsikringer er der: livsforsikring, ulykkesforsikring?

Ejer ægtefællerne fast ejendom, kan

særlige problemer melde sig. Er det nødvendigt for enken at sælge, må hun henvende sig til en sagfører for at få ordnet papirerne. Beholder hun huset, må hun hurtigst muligt sætte sig ind i, hvilke lån der står i det, hvornår terminsydelser forfalder etc., medmindre boet tages under offentlig skiftebehandling, hvor

skifteretten passer på. Normalt vil lånene, derunder statslån, blive stående uændret.

Enken vil som regel i forvejen have kendskab til husets forsyning med lys, gas, vand og varme. Er hun i tvivl, vil der ofte ligge tegninger af huset og dets installationer.

I almindelighed vil enken kunne finde tilstrækkelig oplysning om servitutter og andre byrder på ejendommen i skødet, f. eks. om der må være husdyrhold, forrentningsdrift eller ej. Vil man være sikker, må man dog undersøge forholdet nærmere på tinglysningskontoret.

Er der udlejet lejligheder i huset til andre, giver dødsfaldet ikke ret til ændringer heri. På samme måde er i øvrigt enken, hvis ægteparret har boet til leje hos andre, berettiget til at fortsætte lejemålet.

Hvad skylder vi?

Er der fast ejendom, fremgår det af skatteregnskabet, hvilke prioriteter, der hviler på denne. Og alle er vel klare over, at terminsydelser må betales, hvis man vil beholde sin ejendom. Men er der andre gældsforpligtelser? Det mest almindelige herhjemme er vel, at en efterlevende ægtefælle bliver „hensiddende i uskiftet bo“, dvs. at hustruen, hvis det er hende, der lever længst, ikke alene overtager og råder over, hvad ægtefællerne ejer, men også hæfter for al den gæld, som hver af dem måtte have påtaget sig.

Det er derfor vigtigt at vide, hvilke gældsforpligtelser der er. Større anskaffelser, der ikke er betalt ud endnu, vil begge vel i reglen have kendskab til, men er der anden gæld? Skyldes der noget på købekontrakter? Er der indgået kautionsforpligtelser? Det må hustruen nødvendigvis vide, så de ikke eventuelt senere skal komme som en ubehagelig overraskelse.

Hvor gemmes værdipapirerne?

Egentlige værdipapirer gemmes jo nok i reglen i en bankboks, men er hustruen klar over det?

Til andre dokumenter, der opbevares i hjemmet, som forsikringspolicer, de forskellige familieretlige attester, beviser af forskellig art m. v. finder der udmærkede mapper med særlige rum til de forskellige papirer. Har man dem samlet et sådant sted, ved man altid, hvor de findes.

Hvor kan jeg henvende mig, og hvilken hjælp kan jeg få, når jeg bliver alene?

Den hjælp, der gennem lovgivningen ydes kvinder, der ved mandens død bliver

Hvad skal man vide?

Har vi aktier eller obligationer?

Har vi livsforsikring, ulykkesforsikring?

Skyldes der på nogen købekontrakt, kassekredit, vekselgæld?

Er der indgået kautionsforpligtelser?

Har vi bankboks?

Hvor opbevares døbs- og vielsesattest, forsikringspolicer m. m.?

Hvorledes forvaltes statslånet i huset?

Hvordan er husets installationsforhold?

Hvilke servitutter og andre tinglyste forpligtelser hviler på ejendommen?

Hvilke servitutter og andre tinggælder som lejer eller som ejer over for lejer?

Har enken ret til økonomisk hjælp?

Hvem kan yde hjælp og vejledning?

alene, er kun ringe. Foruden visse regler for enkers ret til at fortsætte mandens næring er de vigtigste regler bestemmelserne om efterindtægt og enkepension til tjenestemandsenker og reglerne om enkebørnspenge, samt reglerne i funktionærloven om efterindtægt.

Enker efter pensionsberettigede tjenestemænd har ret til efterindtægt i 3 måneder efter dødsfaldet med $\frac{1}{12}$ af mandens løn i hver måned; der betales månedlig forud. Selv om ægtefællerne er separerede, bevarer enken sin ret til pension. Ved skilsmisse skal der træffes bestemmelse om, hvorvidt retten bevares; og gifter manden sig igen, deles pensionen mellem de to i bestemte forhold.

Ved en funktionærs død i ansættelsestiden tilkommer der hans enke eller børn under 18 år, overfor hvem han har forsørgerpligt, henholdsvis 1, 2 eller 3 måneders løn, alt eftersom funktionæren ved dødsfaldet havde haft ansættelse i virksomheden i henholdsvis 1, 2 eller 3 år.

Reglerne om enkebørnspenge går ud på, at der gives enker, hvis årlige indtægt ikke overstiger en vis størrelse, ret til at få et normalbidrag til hvert barn under 18 år, samt – efter det sociale udvalgs skøn – ret til hjælp til børnenes konfirmation og faglige uddannelse. Begæring om bidraget indgives til det sociale udvalg. Det er værd at lægge mærke til denne ret. Adskillige enker har ikke søgt rettidigt og er således

gået glip af pengene for den tid, der er gået.

I ulykkesforsikringsloven findes der bestemmelser om erstatning til efterladt enke, hvis manden har været forsikret i henhold til denne lov. *Direktoratet for Ulykkesforsikringen* yder bistand til anbringelse og administration af erstatningen.

Studentersamfundets retshjælp for ubemidlede i København giver gratis almindelig juridisk vejledning. En sådan retshjælp findes også i Århus og enkelte andre større provinsbyer.

Det påhviler *dommerkontorerne* uden for København mod fastsatte gebyrer at udføre visse juridiske forretninger som retshjælp, herunder i denne sammenhæng navnlig skifteretterne, der kan vejlede enken om, hvorledes hun skal forholde sig med boet.

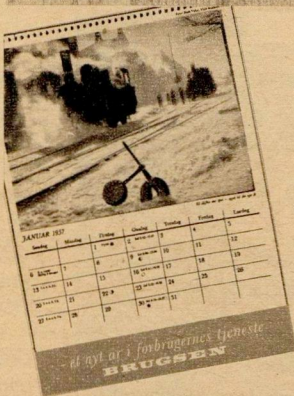
Også andre offentlige kontorer, som *socialudvalg*, *arbejdsanvisning*, *sygekasser* vil kunne vejlede den, der står alene.

Det er ofte en stor byrde for en enke at måtte betale den dyre skat fra mandens indtægt. Der kan her søges om *skattelempler*. Med hensyn til selve udfærdigelsen af selvangivelsen, der kan være nok så indviklet, giver flere *kommunekontorer* hjælp og vejledning.

Også hos visse private institutioner kan der søges råd og vejledning. Således har *Dansk Kvindesamfund* et rådgivningskontor, der yder personlig rådgivning for kvinder. Denne forening har desuden haft flere kursus for genoptræning i kontorarbejde. Det kan være svært igen at skulle ud i erhvervslivet efter måske i en lang årrække kun at have haft sit arbejde i hjemmet.

Er der mulighed for at få arbejde, bør den enligstillede søge det, ikke blot af økonomiske grunde, men lige så meget fordi et sådant arbejde blandt andre mennesker ofte er den bedste modgift mod den ensomheds- og forladthedsfølelse, der nok er det sværeste at komme igennem for den hustru, der bliver alene.

Spørg efter det

Den gratis kalender, en række brugsforeninger forærer sine medlemmer, har i år skiftet udseende. Den er blevet til en ringkalender med tolv smukke fotos. På bagsiden af hvert ark gives oplysninger af speciel interesse for landmand og landhusmoder. Der er madopskrifter, jagt- og drægtighedstabeller, fortegnelse over markeder, fredningstider for fisk og lukketider for butikker, postale oplysninger m. m.

En ny slags plasticduge har såkaldt vacuum tryk, dvs. at mønsteret er præget ned i dugen, så det aldrig kan forsvinde. De kønne duge findes i alle pastelfarverne i størrelsen 120×160, og de koster kun en ca. 5 kr. stykket.

En saft-centrifuge til Senior Mixeren vil nok være af størst interesse for landhusmoderen, der i større portioner selv laver råsaft af havens frugter og grøntsager. Den koster ca. 190 kr. og ofrer man 35 kr. mere, kan den yderligere anvendes som *hurtigsnitter* og snitte agurker og kartofler eller rive råkost, ost og brød.

Senior Mixer Blenderen er en nyhed for den travle husmoder, der gerne vil variere den daglige kost mest muligt. I løbet af få sekunder kan Senior-Blenderen purere grøntsager, findele kød, spinat m.m., røre mayonnaise, male tvebakker, mandler m.m., og mixe læskedrikke o. a. Motorhuset koster ca. 245 kr. og blendertilbehøret ca. 50 kr.

Ventilator og varmeovn på een gang får man, hvis man anskaffer Danmax Calorifere ovnen. Den kan indstilles enten til svag eller stærk varme og til køling, hvis man skulle få det lidt for hedt. Den lille transportable ovn er ideel til overgangsperioder, til hurtig luning af soveværelset og kan også bruges til hårtøjtørring.

Wettex hedder den hygiejniske svampedug, der kan anvendes til alverdens formål: til aftørring af opvask, til rengøring, vinduespudsning, gulvvask. Den suger vældig godt og er så blød, at den endog kan bruges til sart barnehud. Den fås i fire farver – meget praktisk: så kan man anskaffe en til hvert formål.

-bestil markfrø fra FDB nu... i Brugsen

Brug frø fra FDB af DLFs avl, det giver de bedste muligheder for en god og tilfredsstillende høst

DLF - LHF og FDB i samarbejde om levering af markfrø

A

Hvor er vitaminerne?

D

B₁B₂

C

Kalk

Jern

Æggehvidestof

Vi har før fastslået, at hvis familien skal trives godt, må den hver dag have lidt at spise af KOSTENS SEKS GRUNDPILLER. For husmoderen kan det – som vogteren af familiens sundhed – være rart at vide, i hvilke af grundpillerne vi finder de forskellige næringsstoffer, og hvad disse egentlig er gode for.

A vitamin har betydning for væksten og beskytter os mod mange infektionssygdomme, især en bestemt øjensygdom. Får vi for lidt A vitamin, bliver vi desuden „natteblinde“. A vitamin findes især i stærktfarvede røde eller grønne frugter og grønsager, i lever, æg, smør og margarine.

D vitamin er nødvendigt for at knogler og tænder kan optage kalk. For lidt D vitamin giver let „huller i tænderne“, „engelsk syge“ hos børn, skøre knogler hos voksne. D vitamin findes kun i få næringsmidler: i fede fisk, æg og en smule i smør og margarine. Om sommeren kan huden danne D vitamin ved hjælp af solens ultraviolette stråler, men om vinteren må vi have tilskud gennem levertran eller vitaminpiller.

B vitaminerne giver appetit, regulerer tarmkanalens funktion, har stor betydning for hele vort nervesystem og spiller også en rolle for hud og hår. B₁ vitamin er ret udbredt i vore almindelige fødevarer, f. eks. brød og andre kornprodukter, svinekød og bælgfrugter. B₂ vitamin fås fra lever, nyre, æg, mælk, ost og grønsager. B vitaminerne er ret holdbare og bevares derfor godt i konserver som f. eks. ærter og bønner.

C vitamin beskytter mod skørbug, en sygdom, hvis forstadier mange kender som træthed, hovedpine og ofte blødende tandkød. C vitamin findes fortrinsvis i frugt og grønsager. Der er meget i appelsiner og citroner, endnu mere i solbær og hyben. Alle kålsorter er fine C vitamin-leverandører. Så længe kartofler er nogenlunde nye, kan de næsten dække behovet, men omkring jul er det meste C vitamin i dem forsvundet. Så må vi tænke særligt på at få dækket vort daglige behov, bl. a. ved „det grønne drys“ af karse, purløg og især persille, der også lever op både på smørrebrød og mange middagsretter.

KALK er bygningsstof i vore knogler. Det er vigtigt, at børn får rigeligt kalk til væksten, og at voksne får det til vedligeholdelse af knoglerne. Tilstrækkelig kalk fås ved at drikke rigelig mælk og spise godt med ost – den magre (og billige) ost indeholder mest kalk.

JERN er nødvendig til opbygning af de røde blodlegemer. Får vi for lidt jern, opstår „blodmangel“ og vi bliver trætte og får let hovedpine. Lever er uhyre rig på jern, og gennem brødet får vi daglig en pæn portion, men den må suppleres med nogle af de andre jernrige fødevarer.

ÆGGEHVIDESTOF er hos børn nødvendigt til opbygning af nye celler under væksten, hos voksne til vedligeholdelse og erstatning af væv, der trænger til fornyelse. Det er vigtigt, at vi sørger for at få dækket vort behov for æggehvidestof. Mangel herpå kan i lige så høj grad som vitaminmangel give træthedsfølelse m. m. Æggehvidestof findes især i æg, mælk, ost, kød, fisk og bælgfrugter.

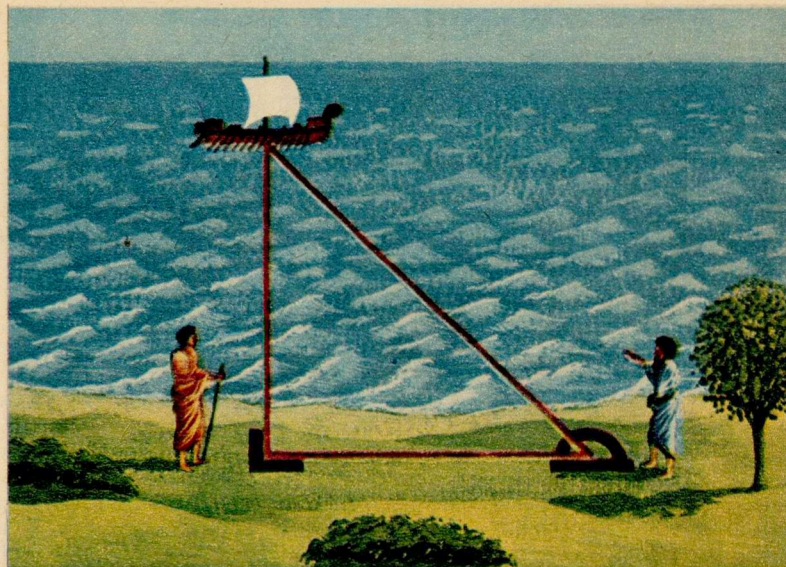
BØRN

Skildpadden og olympiadeløberen

En af menneskehedens største velgørere er den ukendte inder, som for et par tusind år siden opfandt tallet nul. Hvordan skulle den moderne civilisation have nået sine enestående resultater, hvis man ikke havde kendt dette lille runde tegn og det geniale talsystem, det repræsenterer?

Rygtet om nullet fløj i oldtiden fra Indien ad Østens karavaneveje til Europa, hvor de gamle grækere sad og kæmpede fortvivlet med selv de simpleste regnestykker – fordi de ikke kendte nullet. I Middelhavsområdets vigtigste lærdomssæde, Alexandria i Egypten, der dengang hørte under Grækenland, gik matematikerne rundt med kæmpemæssige tabelrul-ler under armen for at kunne løse opgaver,

LIDT AF TALLENES HISTORIE

De to gamle grækere på billedet udnytter deres viden om trekanter til at måle afstanden ud til et skib, der sejler langs kysten. Den ene ser det i ret vinkel til kysten, den anden i halv ret vinkel – afstanden mellem de to mænd er da den samme som ud til skibet.

hinanden uden at bruge kugleramme. Når de f. eks. skulle gange 102 med 96, bar de sig sådan ad:

Først lagde de 102 og 96 sammen og delte resultatet med to (facit nr. 1). Dernæst trak de 96 fra 102 og delte resultatet med to (facit nr. 2). Endelig fandt de på deres store lertavler kvadrater på facit nr. 1, og herfra trak de kvadratet på facit nr.

2. Prøv selv at regne efter – de mesopotamiske præster var ikke så tossede endda.

Den, der anser tal for at være kedelige og tørre, må helt skifte mening ved at høre om, hvordan tallene gennem årtusinderne har ført menneskene frem til vidunderlige resultater. Herom kan man læse i et meget smukt billedværk, der er udkommet på forlaget Fremad – „Matematikens eventyr“ af den berømte, engelske professor Lancelot Hogben. Hovedparten af bogen består af fængslende illustrationer, der fortæller om, hvor-

dan ægypterne udnyttede deres viden om tal ved bygningen af pyramiderne, hvordan de fönikiske sømænd styrede sig frem over havene efter solen og stjernerne, hvordan middelalderens militæringenører brugte matematikken til at bygge fæstningsværker og indstille kanoner – foruden mange andre spændende historier.

Mens de gamle, orientalske folkeslag først og fremmest arbejdede med tal for at udnytte dem i deres praktiske arbejde, havde grækerne det anderledes: De studerede matematik, fordi det morede dem. Pudsigt er grækeren Zenons bevis for, at den berømte sportshelt Achilles – den tids Gunnar Nielsen – ikke kunne indhente en skildpadder, som havde fået et forspring for ham. Zenon sagde (med omskrivning af den tids måleenhed):

Achilleus løber ti gange så hurtigt som skildpadden, og skildpadden får 1/10 kilometers forspring. Mens Achilles løber denne tiendel km, løber skildpadden altså 1/100 km. Mens han løber 1/100 km, løber skildpadden 1/1000 km, og mens han løber 1/1000 km, løber skildpadden 1/10.000 km osv. Achilles vil altså i al evighed være lidt bagefter skildpadden.

I sit billedværk forklarer professor Hogben, hvad galt der er ved regnestykket: Skildpaddens forspring er 0.1 km + 0.01 km + 0.001 km osv. Men nu ved vi, at summen heraf er 1/9 km, hvor længe vi end fortsætter talrækken (prøv selv at dele 1 med 9!). Achilles vil altså passere skildpadden nøjagtig 1/9 km fra startpunktet.

INDISK AR 800

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

ARABISK AR 900

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

SPANSK AR 1000

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

ITALIENSK AR 1400

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Vort nuværende talsystem stammer fra Indien, men tallene skiftede udseende på deres vandring fra land til land.

som enhver mellemkoleelev i dag klarer som en mis. De gamle romere var ikke bedre faren. Først med nullets ankomst fik piben en anden lyd.

Det indiske nul dannede sammen med tallene fra eet til ni det talsystem, som vi bruger den dag i dag – også kaldet arabertal, fordi tallenes vej gik over Arabien.

Naturligvis havde kulturfolkene fine talsystemer også før nullets tid, men de var meget besværlige at regne med. De ægyptiske købmænd lagde småsten i riller i sandet, således at sten i den første rille var enere, i den anden rille tiere, osv. – det blev senere til kuglerammen. Præsterne i det gamle Mesopotamien lavede kvadrat-tavler, der viste resultaterne af at gange tal med sig selv. Ved hjælp af dem kunne præsterne gange hvilke som helst to tal med

1492 – skrevet med fire forskellige slags taltegn. De ældste tal bærer tydeligt præg af at stamme fra indskårne hak.

ÆGYPTISK

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Et tusind, fire hundreder, ni tiere, to enere.

MESOPOTAMISK

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

To sekshundreder, fire tressere, fem tiere, to enere.

TIDLIGE ROMERTAL

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Et tusind, fire hundreder, en halvtredser, fire tiere, to enere.

KINESISK

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

1 × 1.000. 4 × 100. 9 × 10. 2.

VAD DE HAR - OG HVAD DE ØNSKER

UNGDOM MED PENGE

mellem hænderne

KNALLERT

36 af 100 ønsker en
10 af 100 har en

SCOOTER ELLER MOTORCYKEL

35 af 100 ønsker en
2 af 100 har en

EGEN RADIO

50 af 100 ønsker en
21 af 100 har en

PLADESPILLER

51 af 100 ønsker en
13 af 100 har en

FOTOAPPARAT

46 af 100 ønsker et
44 af 100 har et

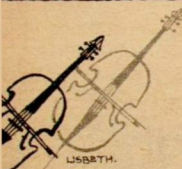
SMALFILMSAPPARAT

23 af 100 ønsker et
1 af 100 har et

SKRIVEMASKINE

15 af 100 ønsker en
3 af 100 har en

MUSIK-INSTRUMENTER

22 af 100 ønsker et
22 af 100 har et

LEJRUDSTYR

24 af 100 ønsker det
26 af 100 har det

SKI

21 af 100 ønsker et par
37 af 100 har et par

FØRER VOR tids unge en tilværelse som i et sydhavsparadis? En vis lighed er der:

HISSET

får beboerne føden forærende af en ødsel natur, og klimaet sparer dem for tøjjudgifter, kostbare boliger og brændsel – resultatet er trods den lave levestandard et forbløffende stort marked for eksportøl, amerikanske læskedrikke, fyldepenne, paraplyer og guldtenner.

HER

erstattes tropesolen og troperegningen af gavmilde forældre, der for en ringe betaling har de unge boende hjemme – herved frigøres ungdommens indtægter til køb af knallerter, grammo-foner, fotografiapparater, udenlandsrejser og anden luksus.

Denne pudsige sammenligning stammer fra en spændende kortlægning af forbrugsvanerne hos Danmarks ugifte ungdom, foretaget af docent Ejler Alkjær, Handelshøjskolen, der selv har rejst meget i tropene. I sin nye undersøgelse har han stillet en trommeild af spørgsmål til et typisk udsnit af danske piger og drenge i alderen fra 14–19 år, fra by og land, fra skoler og erhvervsliv. To trediedele af disse ganske unge bor hjemme, og 86 ud af 100 tjener selv penge, enten ved fast arbejde eller ekstrajobs. Vel at mærke er disse indtægter ikke nær så belastende af nødvendighedsudgifter som de voksnes, og det giver de unge en købekraft, som

kan få mange husfædre med langt større indtjening til at tale misbilligende om den „gyldne gullaschungdom“.

Hvor tit i biografen?

En kendsgerning er det, at de helt unge i dag tjener mere end nogensinde, men samtidig har fristelserne til at give pengene ud igen sikkert aldrig været større. En vigtig årsag hertil er den stærkt udvidede fritid.

På baggrund heraf vil det sikkert undre revserne af den moderne ungdom, at ikke engang hver sjette regner biograf og dans for sin vigtigste fritidsinteresse. Sport, friluftsliv og rejser indtager førstepladsen i fritiden for over to trediedele af drengene og 44 pct. af pigerne. En del indrømmer dog åbenlyst, at det ikke først og fremmest er sporten for sportens skyld, der interesserer dem, men mere livet i klubberne og på sportspladserne, med den lejlighed det giver for at møde kammerater af samme eller ikke mindst af det modsatte køn.

Kun hver sjette dreng, men to femtedele af pigerne, angiver de mere hjemlige hobbygrene som vigtigste fritidsinteresse. På spindesiden er det her håndarbejdet, der tæller – til gengæld fører drengene an med hensyn til boglige sysler. F. eks. ejer dobbelt så mange drenge som piger over 50 bøger.

HVORDAN ER DE UNGE AF I DAG?

60 % af drengene har ingen hat

Hver har gennemsnitlig:

5–6 slips
7–8 skjorter
1–2 løse jakker
2 overfrakker
2 habitter

Halvdelen ryger slet ikke

2 ud af 3 drikker kaffe daglig

3 ud af 4 drikker mælk daglig

2 ud af 3 drikker aldrig øl

3 ud af 4 „slikker“ ofte

3 ud af 4 har fyldepen

9 ud af 10 har ur

Halvdelen har sport som 1. fritidsinteresse

2 ud af 3 har over 10 bøger

2 ud af 3 har aldrig været i udlandet

3 ud af 4 hjælper hjemme med indkøb

Halvdelen hjælper til med at:

lave mad
stoppe og sy
fyre og hente brændsel
arbejde i haven

3 ud af 4 hjælper med opvask

3 ud af 5 hjælper med rengøring

3 ud af 5 udfører regelmæssig skopudsning

2 ud af 5 er med til at passe børn

2 af 5 deltager i klatvask

1 ud af 4 hjælper med ved storvask

44 % af pigerne har ingen hat

Hver har gennemsnitlig:

4 sweaters etc.
4 bluser
3 frakker
8 kjoler
1 dragt

3 løse nederdele
1 par slacks

5 par strømper

5 par sko

2–3 par løse benklæder

3 par sko

Endnu har kun godt en trediedel af de 14-19 årige været i udlandet (bortset fra eendagsture til Sverige og Tyskland), men interessen er voksende. Selv om film som nævnt ikke dominerer så stærkt som troet blandt fritidsinteresserne, bør man dog ikke glemme, hvad ungdomskommissionen fandt ud af for år tilbage: At to trediedele af de unge mænd og halvdelen af de unge piger i byerne går i biografen mindst een gang om ugen.

Er de unge tøjtossede?

Hvad går ungdommens penge til? Desværre giver undersøgelsen ingen oplysning om de unges opsparring, men meget tyder på, at det meste af den opsparring, der findes, foregår med henblik på køb af større ting, for hvilke der hersker et vældigt, opdæmmet behov. På tegningerne til venstre på siden er for en række af de mest ombejlede varer dels anført, hvor mange der allerede ejer dem, dels hvor mange der ønsker at komme til det. Til disse sidste er også medregnet de ikke få, der har tingene, men ønsker den udskiftet.

Til gengæld rører over halvdelen af de unge mellem 14 og 19 aldrig tobak, og 84 pct. drikker enten aldrig eller kun ved ganske særlige lejligheder stærkt øl.

Ej heller er de unge så store flottenheimere med tøj, som mange vil gøre dem til. Den gennemsnitlige garderobe (se illustrationen) ser måske nok rigelig ud, men gennemsnitstallene trækkes i vejret af mindre grupper med et overdådigt tøj-udstyr. Hver tredje dreng har enten ingen eller kun een habit, hveranden har enten ingen eller højst en løs jakke, og hver femte har kun eet par løse benklæder. Det samme med pigerne: Hver fjerde har ingen dragt, hver femte har ingen slacks, og hver tiende har højst 3 kjoler. De forholdsvis beskedne garderober kan dog være påvirket af, at de unge blev udspurgt i forsommeren.

Magt over hjemmets indkøb

Ikke alene gennem egne indkøb, men også gennem deres indflydelse i hjemmet, er de unge en forbrugermagt af dimensioner. For det første har de mange unge, der tager et nap med i huset, betydelig indflydelse på, hvad der købes af opvaske-midler, køkkenudstyr o. lign. Forbavsende er navnlig de 14-19 årige drenges indsats: 84 pct. pudser sko, 55 pct. hjælper til ved opvask, 27 pct. ved madlavning.

For det andet er disse ganske unge netop i en alder, hvor forældrene må gøre sig alle mulige anstrengelser for at „holde dem til hjemmet“, bl. a. ved at give dem medbestemmelsesret ved valg af fjernsyn, bilmærke, tapetmønster o.s.v.

Danmarks 14-19 årige unge, der netop i de næste år vil vokse fra de nuværende 400.000 til over en halv million, er med andre ord en forbrugermasse, hvis magt der må tages hensyn til. Det gælder også for brugsforeningsbevægelsen!

Født i går

Et alvorligt emne i et elegant lystspils ramme – sådan kan det nye stykke, *Født i går*, som Andels-Teatret rykker ud med i vintersæsonen, karakteriseres. Tilskuerne præsenteres for et trekløver af snyltere, hvis hovedmand Harry er en slags „edderkop“, der har specialiseret sig i at finde smuthuller i lovene, som – rigtig udnyttet – kan sikre ham en luksustilværelse. Til dette formål udnytter han kynisk sine medsam-mensvorne, særlig en ung kvinde, Billie, der er lige så billig og vulgær, som hun er smuk.

Billie er dels Harrys elskerinde, dels hans stråmand, og skriver under på hvadsomhelst uden at vide hvilket, bare hun bliver overlæst med kjoler og smykker. Da det på grund af hendes uvidenhed er pinligt for hendes galan at lade hende optræde i de højere kredse, betaler han en journalist for at „omskole“ hende. Men denne omskoling åbner hendes øjne, dels for tomheden i hen-

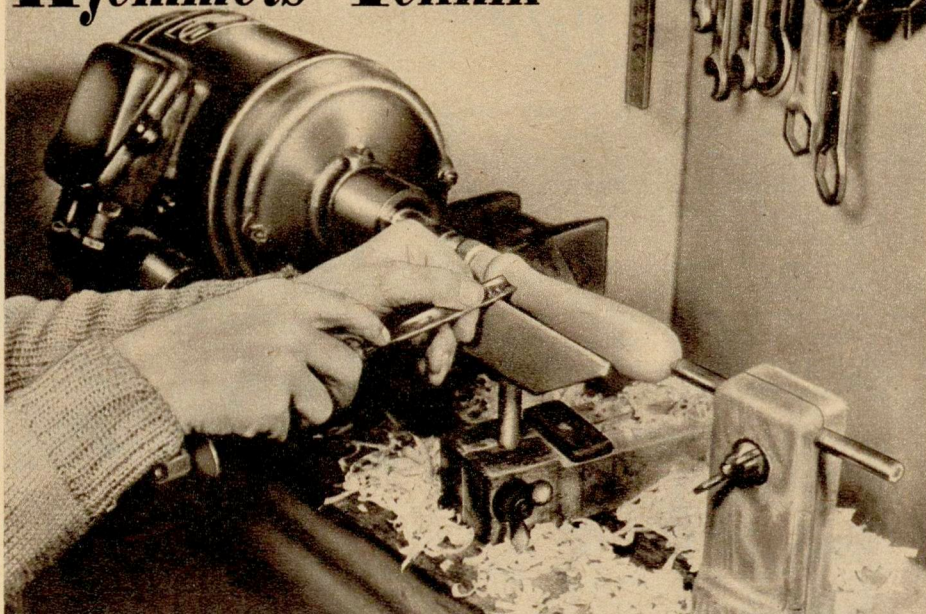

des egen livsførelse, dels for gemenheden i Harry's. Hun bliver dybt forelsket i sin betalte opdrager, lærer at kende de virkelige værdier i sig selv og gør til sidst i nogle højdramatiske scener oprør mod den helt overrumplede plageånd, Harry. *Født i går* er et lystspil med smil og latter, men samtidig en kras samfundssatire.

På billederne ses øverst Jytte Breuning som Billie, herover t.v. „læreren“ (Knud Pfeiffer) med sin elev, til højre er han indblandet i et voldsomt håndgemæng med Harry. På billedet til venstre herfor ses Harry (Carl Ottosen), der under barberingen dikterer dagens „kup“ til medlemmerne af sit blakkede følge, Bendt Bendtsen og Aksel Stevnsborg.

Hjemmets Teknik

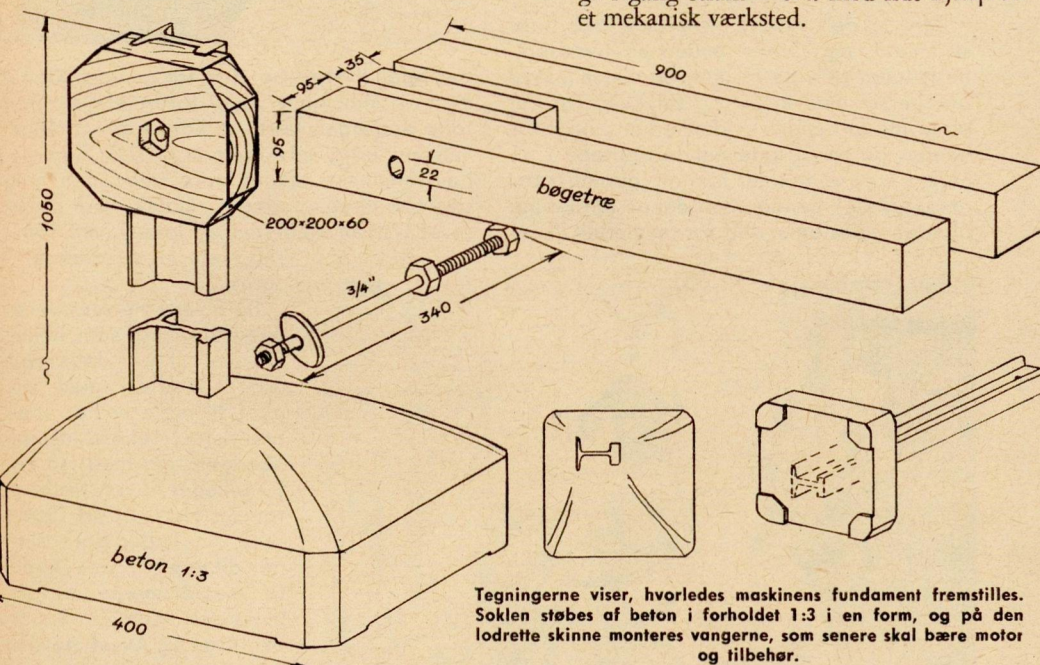
Universalmaskinen i arbejde som drejebænk. Motoren til venstre har en medbringer anbragt i aksel-forlængeren, og i midten er et filehæfte ved at blive drejet til. Anlægget for dreje-jernene og pinoldokken til højre bliver nøjere beskrevet i et af de første numre af „Hjemmets Teknik“.

DREJEBÆNKEN *med mange muligheder*

DE FLESTE hobbyfolk går rundt med en hemmelig drøm om at få motoriseret værkstedet. Nogle spinker og sparer, og en skønne dag køber de en hobby-maskine med et utal af anvendelsesmuligheder og til en pris, der aldrig kommer i et bare nogenlunde rimeligt forhold til brugs- og besidderglæden. Andre lader det blive ved luftkastellerne, og kun et fåtal finder en farbar middevej og begynder at oparbejde

en maskinpark, som med tiden kan udvides i trit med tegnebogens tykkelse.

Det er for disse sidste, denne artikel er skrevet. „Hjemmets Teknik“ starter det nye år med at bringe de første tegninger til en universalmaskine med en drejebænk som grundlag. Udgifterne til fremstillingen er forholdsvis beskedne, og maskinen er ikke vanskeligere at fremstille, end at de fleste fingernemme mennesker kan gå i gang straks – evt. med lidt hjælp af et mekanisk værksted.

Tegningerne viser, hvorledes maskinens fundament fremstilles. Soklen støbes af beton i forholdet 1:3 i en form, og på den lodrette skinne monteres vangerne, som senere skal bære motor og tilbehør.

Universalmaskinen har en række funktioner. Den kan bruges som drejebænk, metalboremaskine, rundsav, dekupørsav, båndsliber og fræser, og desuden kan den påmonteres langshulsboreplan, slibeanlæg til planslibning og en finmekanikerbænk med noget så eksklusivt som en gevindtabel.

Men herom senere. Først tager vi fat på at lave grundmaskinen. Studer tegningerne omhyggeligt, før der tages skridt til indkøb af materialerne.

Først motoren. Det bedste er en lysnetsmotor med effektivitet på 0,35–0,50 hk med 1400 omdrejninger i minuttet. Akslen skal være mindst 20 mm tyk og den skal være forsynet med kuglelejer og have omløbsretning højre om. Desuden skal fodstykket være solidt udført, og hvis motoren har en indføringskasse til ledningerne, skal denne af hensyn til tyngdepunktet være ret lavt placeret på motorhuset.

Hvis man i forvejen har en motor stående, er det naturligvis også muligt at bruge denne, og er motoren af en sådan beskaffenhed, at den ikke kan anvendes til direkte træk, må man gå en omvej og f. eks. reducere motorens omdrejningstal gennem remskiver.

Det vigtigste i hele universalmaskinen er aksel-forlængeren, som ses på tegningen. Det er denne forlænger, som er bindeledet mellem motoren og de enkelte maskindele, og det er af uhyre vigtighed, at denne del er helt nøjagtigt fremstillet. Lad derfor et førsteklasses mekanisk værksted tage sig af dette arbejde. Målene fremgår af tegningen, og det vil sikkert også være praktisk at lade værkstedet tage sig af aksel-forlængeren påkræmpning på motorakslen. Forlængeren sikres til sidst med en konisk stift.

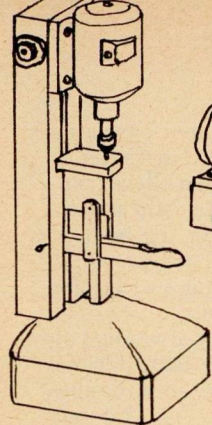
Aksel-forlængeren er et lille vidunder af alsidighed. Diameteren er 22 mm, hvortil der i handelen fås standardværktøjer som flanger, fræserringe, rundsavsblade, notsave, kuttere, slibeskiver og remskiver. Gevindet er et Whitworth-rørgvind, således at møtrikken kan købes færdig af-

små fiduser

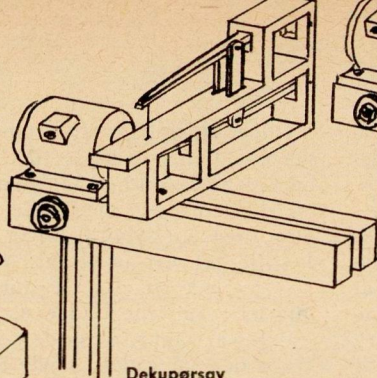
Den rigtige olie til indgning i teaktræ laver man selv ved at blande lige dele rå linolie og parafinolie. Hvis den færdige blanding er for tykflydende, skader det ikke at tilsætte lidt terpentin.

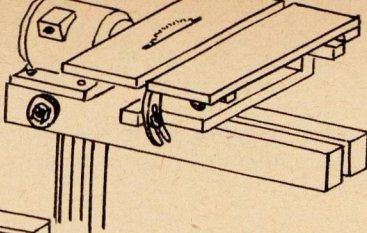
Små stumper skumgummi er udmærkede som „ben“ under æsker eller genstande, der skal stå på polerede overflader. Hvis bunden er helt tør, kan man påsætte skumgummien uden brug af lim. Hold stumpen tæt ved en åben flamme, indtil det øverste lag antager en lysebrun kulør. Pres derefter gummien mod bunden, og efter et øjeblik forløb hænger stumpen fast.

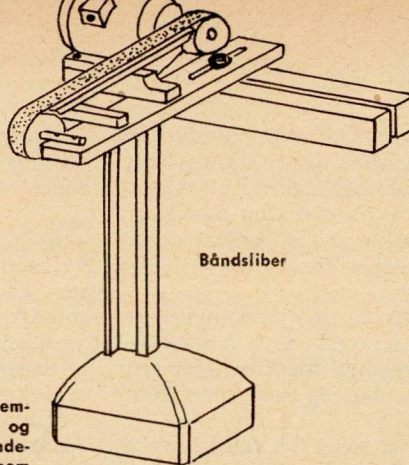
Metalboremaskine

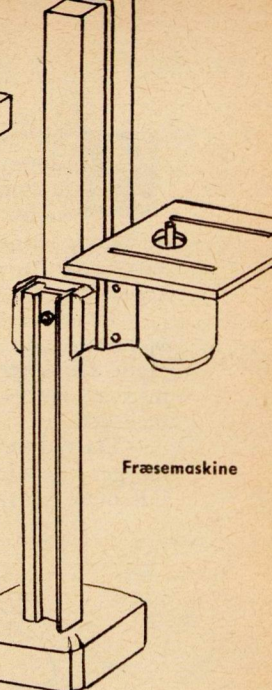
Dekupørsav

Båndsav

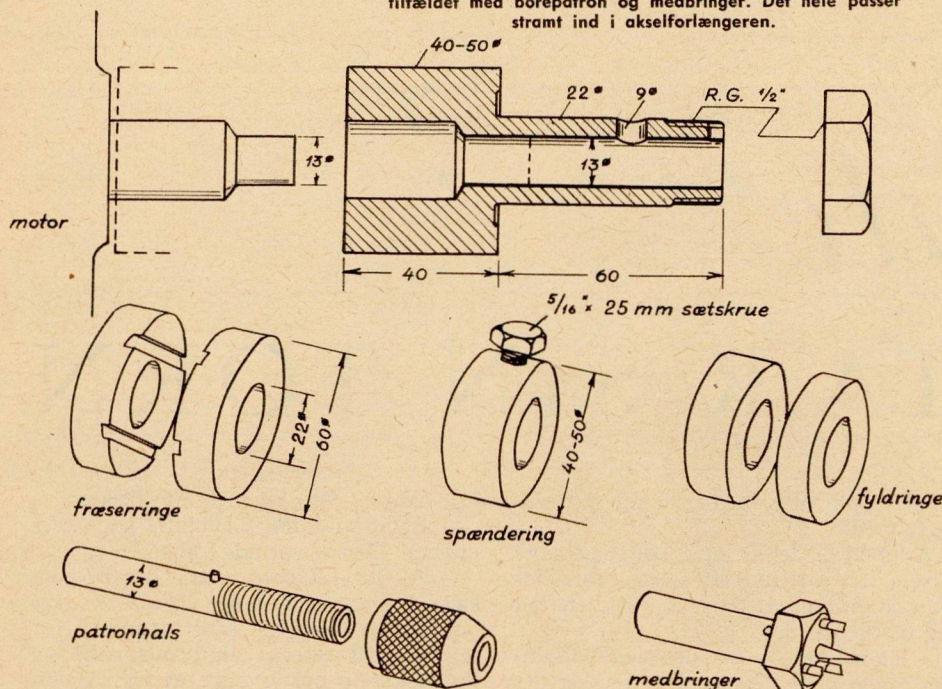

Båndsliber

Fræsemaskine

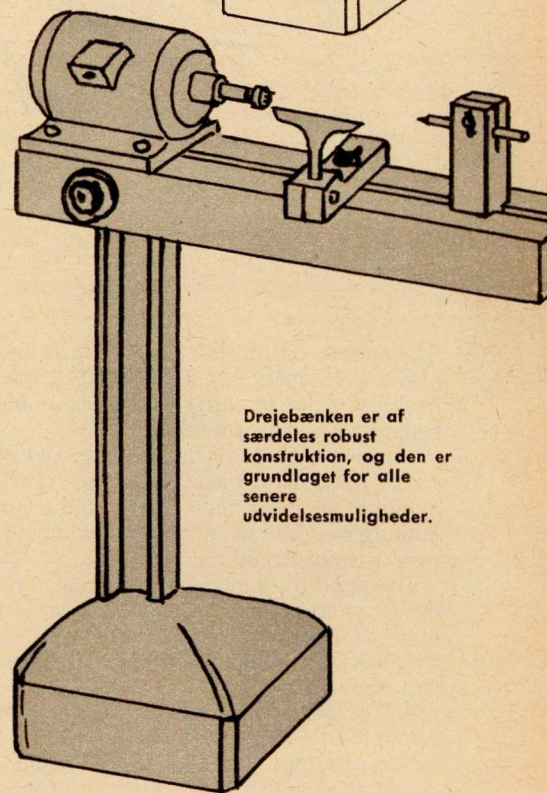
Akselforlænger (se tegningerne nedenfor) skal helst fremstilles af en fagmand i overensstemmelse med målene, og udførelsen må være meget præcis. Fræserringene, spænderingen og fyldringene hører til de enkelte værktøjer, som vi i et senere nummer kommer ind på, og det samme er tilfældet med borepatron og medbringer. Det hele passer stramt ind i akselforlænger.

drejet, såvel som muffe, rørflanger og andre fittings. I den 13 mm brede udboring kan man f. eks. stikke langhulsbøv med kolbe, trebakkede borepatroner med cylindrisk hals, medbringere for trædrejning og slibespindler for små skiver. De sidste holdes fast af stopringen, hvis sæt-

skruer går ind gennem 9 mm hullet. Visse værktøjer behøver ikke engang fastspænding, da en lille tap i forbindelse med et hak i hullets rand sikrer dem tilstrækkeligt.

Den tokæbede borepatron eller den billige rørpatron på tegningen kan holde fast

Drejbænk er af særdeles robust konstruktion, og den er grundlaget for alle senere udvidelsesmuligheder.

Hvis man forsyner gliderne i en ganske almindelig gardinstang med store, nedhængende ringe og monterer stangen som garderobestativ, vil tøjet på bøjlerne let kunne skydes tæt sammen og stativet vil få en hidtil ukendt kapacitet.

I mangel af en stor passer laver man sig en perfekt cirkel ved at fæstne en metal-lineal i centrum med en stift. Radius betegnes ved et hak i linealens side, og når blyanten placeres i hakket, kan man ved at skubbe linealen rundt tegne cirkelens omrids op.

Samlinger på en vandslange er ofte meget vanskelige at få helt tætte. Sagen klares hurtigst og mest effektivt ved at lade slangen ender mødes over en stump messingrør og derefter klemme et par slangebindere over samlingen.

Når man svejser i nærheden af forchromede genstande, f. eks. på forskærmen af en bil, kan man beskytte chromen ved at tildække den med sod, f. eks. fra en blæselampe, hvor flammen indstilles, så den bliver stærkt gullig.

Når man maler døre, kommer man ofte ud for, at dørlåsen senere går stramt, fordi det nye lag maling skaber friktion omkring tappen. Dette klares nemt, hvis man inden malingen påføres, dækker pladen på dørkanten med et stykke klæbebånd, som let kan fjernes, når malingen er tør.

To dåser – den ene inden i den anden, er en udmærket vasketank for snavsede pensler. Den inderste dåse bund fjernes og erstattes med fluenet. Når man hælder terpentiner i dåsen og skrubber penslen hen over fluenettet, vil farvepigmenterne løsnes fra hårene og synke gennem nettet ned på bunden af den yderste dåse.

på de lynhurtige Irwin-bor, idet spindelen er hul og optager borets firkantede stykke. Medbringeren til trædrejning laver man af en 1/2" maskinbolt med stumper af 4 mm tråd, der slibes let koniske, så de kan drives ind 3,5 mm huller. De viste fyldringe drejes billigst ud af 10-12 mm krydsfiner.

Soklens form er vist på tegningen. Den støbes i beton, og inden betonen er størket, sættes skinnen ned. Lad betonen afhærde helt ud, inden arbejdet går videre.

Bøgetræsvangerne monteres på skinnen som vist på tegningen, og motoren sættes forsvarligt fast med lange rundjernsbolte gennem vangerne – et problem som vi ivo- rigt kommer tilbage til i næste nummer, idet der nemlig både kan være tale om at placere motoren under og over vangerne.

ARKITEKT GADELIUS smækkede døren hårdt i efter sig, og hans datter Emilie sagde til sin svigerinde: – Jeg synes nu også nok, du kunne sørge for, at fars barbervand er varmt, når du ved, at han vil ha' det spilkogende.

– Hvis han havde haft tålmodighed et øjeblik, havde det også været varmt nok, sagde Ilse sagtmodigt. Men han blev ved med at spørge, om jeg ikke snart kom med det.

– Du ved jo, at far er lidt vanskelig om morgenen, sagde Emilie. Du burde tage lidt mere hensyn til ham. Hans hjerte er

– Lige straks, svigerfar, sagde Ilse. Nu skal jeg skynde mig ... men nu er der nogen, der ringer.

GADELIUS kom ind i stuen og stillede sig foran vinduet med hænderne på ryggen. Han var en høj, knoglet mand af kolerisk udseende. Der lød stemmer i entreen, et øjeblik efter blev døren åbnet, og en spinkel ældre dame med et klogt og venligt ansigt trådte ind.

– Næ, goddag, tante Ursula! udbrød Valdemar.

– Goddag, Valdemar, og goddag, svoger, sagde den gamle dame. Ja, tak,

– Det vidste jeg, sagde tante Ursula og skænkede en kop kaffe til. Nu flytter vi Emilies møbler ud, og klokken elleve kommer flyttemanden med mine. Min forhøjning med mit sybord, bliver jeg nødt til at stille ind ved dit vindue, svoger.

– Jeg må virkelig ha' mit værelse for mig selv, snerrede Gadelius.

– Jeg er vant til at sidde ved vinduet og kigge ned på gaden, sagde tante Ursula. Det kan jeg ikke undvære, men Emilies værelse vender til gården. Jeg skal nok være stille som en mus, når du er hjemme, kære svoger, og det kan da ikke genere dig, at jeg spiller lidt på radio, mens

Fortælling af

ERIK HASSIN

Tegning:

SECHER

Tante

TA'R SIN TØRN

ikke stærkt, og han tåler ikke at blive op-hidset over småting. I det hele taget, Ilse, misklæder det jo aldrig at tage en smule hensyn til ældre mennesker.

En smule hensyn! Ilse var lige ved at smide bakken med kaffekopperne fra sig og give sig til at tude. Men Emilie gik rank og rolig ind på sit værelse for at fuldende sit morgentoilette.

Ilse vendte sig mod sin mand, som tavs havde overværet sin fars raseri over det lunkne barbervand.

– Jeg tager da hensyn, Valdemar, sagde hun. Gør jeg ikke?

– Vist gør du så, sagde bogholder Valdemar Gadelius nervøst. Du er jo bare så ny som husmor. I det lange løb kommer det til at gå meget bedre. Og inderst inde er far det bedste menneske i verden.

– Er han altid så vanskelig ... jeg mener også overfor andre? spurgte Ilse.

– Han har altid været en herskernatur, derfor befinder han sig dårligt i et pensionat, og han mener ikke, det betaler sig at holde egen husholdning. Han har ikke så meget at leve af.

– Det har vi jo heller ikke, sagde Ilse.

– Nej, men med lidt sparsommelighed går det, og far har jo sine vaner. Han må kunne træffe sine venner på en café – i det hele taget er det økonomisk, at far og Emilie bor her hos os ...

Svigerfaderen afbrød samtalen ved at stikke sit magre, skæggede ansigt ind i stuen og spørge, om morgenkaffen var færdig.

lille Ilse, jeg vil gerne ha' en kop morgenkaffe med.

Arkitekt Gadelius hilste køligt på tante Ursula, der var enke efter hans bror. Lidt efter kom Emilie, og hele familien sad ved morgenbordet.

– Jeg må hellere sige det med det samme, sagde tante Ursula. Der er sket det skrækkelige, at min gamle pige Dorthe er kommet på hospitalet, og det bliver vist langvarigt, og hvad har man så andet at støtte sig til end sin familie? I vil nok hjælpe mig, lille Ilse og Valdemar, ikke sandt? Jeg tør ikke bo alene i min lejlighed, for man læser så tit i avisen om indbrud hos enlige damer og skrækkelige overfald, og jeg har det ligesom dig, svoger, jeg kan ikke udstå pensionater. Derfor bliver I skam nødt til at huse mig.

– Du vil bo her! udbrød arkitekt Gadelius. Men her er ikke flere værelser.

– Jeg ved da, at her er et pigekammer, som Ilse ikke bruger, sagde tante Ursula venligt.

– Men det kan ikke opvarmes, og i din alder kan du ikke bo i et koldt værelse, sagde Emilie.

– Det er sødt af dig at tænke på det, min pige, sagde tante Ursula og nikkede til Emilie. Du er ung og stærk og tager ingen skade af lidt kulde. Du får pigekammeret og jeg dit værelse, og til gengæld må du låne min gode, gamle petroleumsovn. Lille Ilse og Valdemar, I vil da ikke svigte en skrøbelig, gammel tante?

– Selvfølgelig vil vi ikke det, sagde Valdemar.

jeg sidder ved vinduet og hækler ...

– Radio! udbrød Gadelius. Jeg *hader* radioen. Den er vor tids forbandelse.

– Å, du skal bare vænne dig til den, kære svoger, sagde tante Ursula. Vi skal nok få det hyggeligt med hinanden, for jeg har altid været et familiemenneske, og du husker jo nok, svoger, at jeg og min salig mand havde din far og faster Emilie, som Emilie dér er opkaldt efter, boende hos os i ti år.

– Hm, brummede arkitekten utilpas.

– Sagde du noget? Min hørelse er ikke så god længere, og jeg må bede dig tale højt. Det er sandt, om onsdagen kommer min syklub, det er fire nydelige ældre damer, men hvis Ilse vil lave kaffe til os og Emilie varte lidt op, skal det nok gå. Vi kan dække bordet i svogers værelse.

– I *mit* værelse, sagde arkitekten. Skal din syklub også være i mit værelse?

– Ja, for så behøver vi ikke at forstyrre jer herinde i stuen, sagde tante Ursula. Ork, bare man har god vilje, så går det altsammen. Åh, lille svoger, vil du ikke nok lade vær' med at ryge, jeg tåler det ikke så godt i min hals.

Arkitekt Gadelius rev den cigar, som han lige skulle til at tænde ud af munden og stak den i lommen med en sådan voldsomhed, at den for stedse var færdig med at være cigar.

TANTE URSULA indrettede sig helt bekvemt i sit nye hjem. Emilies værelse brugte hun kun som sovekammer. Om dagen opholdt hun sig som regel i arki-

tekstens værelse, og hendes radio gik for fuldt drøn. Tante Ursula syntes, det var så rart med lidt underholdning, og når svogeren protesterede, var det rent elendigt med hendes høreelse.

Da der var gået en fjorten dages tid, lod tante Ursula vente på sig til middag. Endelig kom hun med en stor, forpjusket puddelhund i hælene. Arkitekt Gadelius nærede en indgroet afsky for hunde og stirrede rasende på dyret.

– Hvad er det for en køter, du har med dig! tordnede han. Valdemar, jag den straks ned ad trappen!

– I må skam undskylde, at jeg er lidt forsinket, sagde tante Ursula. Tænk, min stakkels søster har haft en frygtelig sorg. Værten har forbudt hende at holde hund, bare fordi stakkels Jesper dér har taget et lille nap i pelsen på hans angorakat. Jeg sagde til hende, at jeg godt kunne ha' hunden foreløbig.

– Skal vi nu ha' den køter her i lejligheden! råbte arkitekten.

– Du vil komme til at holde af det søde dyr, kære svoger, sagde tante Ursula. Dengang din far og din søster boede hos min mand og mig, havde hun en tyk moppe, der hed Trille. Jeg hadede den, det indrømmer jeg, men nu mindes jeg den så-mænd tit med vemod.

Gadelius svarede ikke, og så snart han var færdig med at spise, rejste han sig med et mut „Velbekomme“ og gik ind i sin egen stue. Men han kom straks farende ud igen.

– Nu er grænsen nået! råbte han. Jeg vil ikke finde mig i det.

– Hvad er der, far? spurgte Valdemar forskrækket.

– Først indlogerer hun sig i mit værelse, og så lægger hendes modbydelige, snavsede køter sig i min seng, tordnede arkitekten bleg af vrede. Jeg har aldrig truffet så hensynsløst et kvindfolk!

– Hvad er det du siger om Jesper, spurgte tante Ursula. Jeg synes du siger, at du vil ha' den i din seng.

– Gamle skabilkenhoved! brølede Gadelius. Nu kan det være nok! Du er et fæ og et pjok, Valdemar, og din kone er ikke et hår bedre.

– Men kære far . . . sagde Valdemar.

– Nu vil jeg ikke mere se på den her komedie, afbrød arkitekten. Ethvert halvtosset fruentimmer kan komme og udnytte dig. Emilie gå ind og pak, vi flytter med det samme på hotel, til vi kan finde et pensionat. Jeg hader pensionater, men jeg vil hellere på en galeanstalt end blive her en time længere . . .

– Men kære svoger, hvad vil du da på en galeanstalt? sagde tante Ursula forundret. Vil du ikke nok tale lidt højere, det er jo ikke så godt med min høreelse?

MEN GADELIUS ville ikke tale højere. Han ville heller ikke lade sig formilde af

sin søn. En halv time efter smækkede entrédøren i efter ham og hans datter.

– Så kan jeg vist godt ta' hjem, sagde tante Ursula?

– Er du også blevet vred? spurgte Valdemar.

– Nej, jeg er udmærket tilpas, sagde tante Ursula. Men nu skal jeg fortælle jer en lille historie. Jeg var også engang en lille, blid kone som Ilse, og jeg blev gift med en god og beskeden mand, som du ligner på en prik, Valdemar, og det er ikke så sært, han var jo din onkel. Vi fik min mands far, gamle prokurator Gadelius og hans halvgamle datter i huset, og det ødelagde ti år af vor ungdom. For din bedstefar var akkurat som din far, Valdemar, en bundegoistisk despot, som krævede, at alt skulle dreje sig om ham, og hans datter var ligeså stram og selvretfærdig som Emilie. Jeg ønskede tit, at jeg var en mus og bare havde et privat lille hul at gemme mig i. Forstår du mig, Ilse?

– Ja, nikkede Ilse.

– De boede i ti år hos os, og det var vores ungdom, lille børn, og da jeg hørte, at svoger Gadelius og hans datter havde slået sig ned hos jer, var jeg klar over, at det ville blive det samme om igen. Og så kom jeg jer til undsætning, for er der nogen, der forstår at omgås familien Gadelius, så er det mig.

– Er din pige da ikke syg? spurgte Ilse.

– Nej, jeg har såmænd sendt hende på ferie, og nu skriver jeg til hende, at hun skal komme hjem, sagde den gamle dame. Hunden lånte jeg af viceværten, for jeg tænkte nok, at den kunne gøre svoger Gadelius mør. Og hvis I nu igen tager de to i huset, så stiller jeg dagen efter og kræver at blive optaget i jeres husstand. Jeg skal nok få dem ud igen, om jeg så bliver tvunget til at installere et helt negerorkester i svogers klædeskab og holde slanger og krokodiller som husdyr, at I ved det!

**den mest
solgte
kaffe
i landet**

BRUGSEN